

Broj: 02-02-5-426-3/14

Tuzla, 14.04.2015. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 20-04-2015			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj prijema
02-02-5	28	586/15	

✉ **PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE**

- Predstavnički Dom BiH
- Dom naroda BiH

Poštovani,

U skladu sa članom 4.10. Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini („ Službeni glasnik BiH“, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) dostavljamo Vam Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2014. godini.

S poštovanjem,

Nikola PEJIC
predsjedatelj Komisije

Prilog: kao u tekstu x 100

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

IZVJEŠTAJ O RADU

DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

U 2014. GODINI

Tuzla, decembar 2014. godine

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	5
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	5
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	8
3.3	Postupci izdavanja licenci	14
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	16
3.5	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema.....	18
3.6	Postupci određivanja tarifa.....	22
3.7	Tržište električne energije	24
3.8	Energetska statistika.....	32
3.9	Ostale aktivnosti.....	35
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	39
4.1	Energetska zajednica	39
4.2	Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA	48
4.3	Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG.....	50
4.4	Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER.....	51
5.	REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ	55
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2015. GODINI	57
PRILOZI		
A:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine	61
B:	Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine.....	63
C:	Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine.....	65

*“...pravila konkurencije sadrže određene aspekte koji nisu kompatibilni sa sistemom.
...čak i tamo gdje je postignuta potpuna konkurencija... postoji potreba da se koriste određeni
'regulatorni' principi kako bi se osiguralo da konkurentni sistem dobro funkcionira.”*

Walter EUCKEN (Valter OJKEN), iz knjige *Principi ekonomske politike*
(Grundsätze der Wirtschaftspolitik, Tübingen: Mohr 1952.)

1. UVOD

Na putu ka evroatlantskim integracijama Bosna i Hercegovina je preuzela obaveze uskladiti svoje zakonodavstvo sa pravnim okvirom Evropske unije, prihvatajući principe tržišne ekonomije, promociju održivog razvoja i sigurnost snabdijevanja energijom. Nažalost, zakašnjenje u transpoziciji pravno obavezujućeg *acquis*-a Energetske zajednice, odnosno EU odgađa potrebnu reformu sektora, te otežava liberalizaciju i integraciju tržišta energije BiH sa tržištem Evropske unije.

Ipak, krajem 2014. godine najavljena provedba institucionalnih reformi i uspostava funkcionalnih i efikasnih mehanizama koordinacije na svim nivoima vlasti obećava da će BiH ubrzati svoj put ka EU. Na tom putu se nameće važnim koherentnost razvoja energetske politike u BiH, tim prije što Evropska unija provodi reformu i reorganizaciju svoje energetske politike gradeći evropsku energetska zajednicu, u kojoj Energetska zajednica čini značajan element. Budućnost i dalji razvoj same Energetske zajednice, također je bila i ostaje predmet brojnih analiza i javnih rasprava koje imaju za cilj izbor optimalnih opcija u njenom jačanju i proširenju.

Bosna i Hercegovina se mora puno energičnije uključiti u sve reformske procese kako bi energetska sektor iskoristila kao jedan od osnovnih potencijala za svoj budući ekonomski rast i jačanje saradnje sa susjednim zemljama i sa Evropskom unijom.

U 2014. godini su učinjeni važni koraci u prevazilaženju višegodišnjih problema u upravljanju i radu Elektroprijenosa BiH. Kompanija je u saradnji sa Nezavisnim operatorom sistema u BiH donijela više planskih dokumenata, a nakon što ih je DERK odobrio započeta je i realizacija neophodnih investicija u prijenosni sistem BiH. Protekle godinu je obilježio i operativni početak rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi, koji je 27. novembra 2014. godine organizirao godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska, a očekuje se skoro organiziranje aukcija na svim granicama u jugoistočnoj Evropi.

Elektroenergetski sistem BiH je u toku 2014. godine radio stabilno i svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Stabilnost sistema nije ozbiljnije narušena ni u uvjetima katastrofalnih majskih poplava i pojave brojnih klizišta uzrokovanih izuzetno velikim količinama padavina, kada je bilo isključeno sedam trafostanica 110/x kV i dvanaest dalekovoda.

Ukupna proizvodnja električne energije u 2014. godini iznosila je 15.030 GWh i manja je 7,8 % u odnosu na prethodnu hidrološki izuzetno povoljnu godinu. U hidroelektranama je proizvedeno 5.821 GWh, odnosno 18,3 % manje nego u 2013. godini.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i snabdijevanjem električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i finansira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

Ipak, i protekla 2014. godina je hidrološki pogodovala ostvarenju veće proizvodnje u hidroelektranama od planirane. Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.921 GWh i za 0,2 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja u malim hidroelektranama, solarnim i vjetroelektranama iznosila je 264,1 GWh, a u industrijskim elektranama 24,6 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije u BiH iznosila je 12.210 GWh, i u odnosu na prethodnu godinu manja je za 349 GWh ili 2,8 %. Pri tome je potrošnja kupaca priključenih na mrežu prijenosa pala za 8,1 %, a distributivna potrošnja za 0,9 %. Tako je nastavljen trend pada potrošnje električne energije započet u 2013. godini, kao posljedica smanjene potrošnje industrijskih kupaca.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u 2014. godini zabilježeno je 31. decembra u 18,00 sati i iznosilo je 2.207 MW. Time je premašen raniji historijski maksimum od 2.173 MW zabilježen u istom danu i satu 2010. godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 17.681,5 GWh, što je osjetno manje od 18.936,8 GWh u 2013. godini. Stoga su i prijenosni gubici manji za 11,3 % u odnosu na prethodnu godinu i iznosili su 304 GWh, odnosno 1,7 % u odnosu na ukupno prenetu električnu energiju. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.018 GWh ili 10,74 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora BiH.

Ukupno je izvezeno 3.716 GWh, što je 28 %, odnosno 1.446 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je direktna posljedica smanjenja proizvodnje električne energije. Uvoz električne energije iznosio je 953 GWh, odnosno 31 % ili 429 GWh manje nego u 2013. godini. Registrirani tranzit električne energije preko prijenosne mreže BiH je iznosio 1.448 GWh, što je povećanje od 26 % u odnosu na 2013. godinu.

Izveštaj o radu DERK-a u 2014. godini omogućava pregled ciljeva više programa i projekata raznih institucija a naročito Evropske komisije i Energetske zajednice, koji pomažu realizaciju obaveza energetskog sektora BiH.

Revizijski izvještaj za još jednu poslovnu godinu ukazuje da DERK racionalno raspolaže svojim sredstvima, na tragu preporuka i zahtjeva nadležnih radnih tijela oba doma Parlamentarne skupštine BiH, objektivno i istinito prikazujući njihov utrošak i stanje.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština BiH donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2013. godini, razmatran je i usvojen na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,

- *na 68. sjednici Predstavničkog doma održanoj 12. juna 2014. godine, većinom glasova prisutnih, bez glasova protiv, uz šest uzdržanih glasova,*
- *i na 39. sjednici Doma naroda održanoj 10. jula 2014. godine, većinom glasova prisutnih, bez glasova protiv, uz tri uzdržana glasa.*

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Mirsad Salkić, sa drugim mandatom od 5 godina (od 30. decembra 2009. do 29. decembra 2014. godine), i
- Nikola Pejić, sa mandatom od 5 godina (od 24. septembra 2007. do 23. septembra 2012. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Milorad Tuševljak, sa mandatom od 5 godina (od 10. augusta 2011. do 9. augusta 2016. godine).

Uočljivo je da je 23. septembra 2012. godine istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je 29. decembra 2014. godine istekao drugi petogodišnji mandat drugom članu Komisije iz Federacije. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, a slijedom dosadašnje prakse, Nikola Pejić i Mirsad Salkić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje(-reimenovanje) članova Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnom osnovu rotiraju na funkciji predsjedavajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. juna 2014. godine obavljao je Mirsad Salkić. Nikola Pejić aktuelni je predsjedavajući Komisije do 30. juna 2015. godine.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove,
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji efikasnijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu učestvuju zaposlenici iz različitih sektora.

¹ U vrijeme izrade ovog izvještaja postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Vladi ovog entiteta. Nakon što prijedloge Vlade potvrdi Parlament Federacije BiH, nominacije se dostavljaju Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, koje predlaže imenovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Korištenjem raznovrsnih oblika nadgradnje znanja i iskustva, odnosno jačanjem svojih stručnih kapaciteta DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stječu se na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima, u zemlji i inostranstvu, kao i učenjem na daljinu (eng. *distance e-learning*), koje postaje sve dominantnije u praksi Komisije. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse sa potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Sekretarijata Energetске zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora i Škole regulacije u Firenci, te seminare Direkcije za evropske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije BiH u Evropsku uniju.

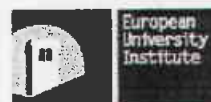
DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu savremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu i na međunarodnim strukovnim skupovima regionalnog karaktera.

Pored stručnog usavršavanja svojih zaposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je, na adekvatan način, informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse zaposlenicima reguliranih kompanija, a učestvovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u regiji. DERK je također pružao kvalitetne stručne informacije o energetskom sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

To je posebno bilo neophodno i vidljivo tokom javne kampanje povodom potpunog otvaranja tržišta električne energije od 1. januara 2015. godine. U tom okviru DERK je putem obavijesti prilagođenih širokoj javnosti, na jednostavan i educirajući način informirao domaćinstva o pravima koja imaju kao kupci električne energije i o slobodi izbora snabdjevača, odnosno kompanije od koje žele kupovati električnu energiju i izboru one ponude za snabdijevanje koja im najbolje odgovara. Informiranje drugih kategorija kupaca organizirano je kroz različite tematske konferencije, seminare i radionice, u sklopu kojih su predstavnici Državnog regulatora imali zapaženu ulogu.

U radu DERK-a nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK kao njen stvaralac organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim principima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom periodu je samo tehnički neispravna ili otpisana i funkcionalno zastarjela oprema zamjenjivana novom.

“Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini pozdravlja javnu kampanju o predstojećem potpunom otvaranju tržišta električne energije koja je u toku, a koju realiziraju Državna regulatorna komisija za električnu energiju i entitetski regulatori.”

Iz saopćenja za javnost Sarajevo, 28. novembra 2014.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2014. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 25 redovnih sjednica, 31 interni sastanak i organizirala 12 javnih rasprava, od čega je devet imalo opći, a tri formalni karakter.

U izvještajnom periodu, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupisane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je, svjesna značaja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema u BiH, 2013. godine pokrenula niz aktivnosti radi ustanovljavanja novog načina pružanja pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema BiH, koji će za razliku od dosadašnjeg potpuno reguliranog pristupa biti baziran na tržišnim principima.

Pristup predstavljen u dokumentu *Prijedlog rješenja za unapređenje pomoćnih usluga i mehanizma za balansiranje u BiH* (dokument je pripremila DNV KEMA Energy & Sustainability/KEMA Consulting GmbH) naišao je na pozitivan prijem u cijelom elektroenergetskom sektoru BiH i potaknuo ideju DERK-a da se temeljna rješenja daljom razradom pretoče u praktično provodiva pravila koja ovu problematiku reguliraju na novim osnovama.

U ovom smislu DERK je septembra 2013. godine angažirao istog konsultanta. Zajednički tim Konsultanta, DERK-a i NOS-a BiH, koristeći dokumenta prethodno razvijana u sklopu USAID projekta *Asistencija regulativi i reformi elektroenergetskog sektora (REAP)* pripremio je *Koncept pomoćnih usluga za*

Na redovnim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih lica i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u toku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna rasprava.

Redovne sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Koncept pomoćnih usluga ili Koncept). DERK je konačan tekst Koncepta utvrdio u martu 2014. godine, uz ocjenu da dokument obezbjeđuje stabilan i pouzdan rad elektroenergetskog sistema i ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH, prije svega prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice, te Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i njoj Regionalnoj grupi Kontinentalne Evrope, odnosno Kontrolnom bloku SHB (Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina). Istovremeno je utvrđen Plan aktivnosti na realizaciji Koncepta, a pokrenute su i aktivnosti na donošenju novih Tržišnih pravila, te pripremi dodatnih procedura i pravila potrebnih za njihovu implementaciju, kako bi efektivna primjena rješenja iz Koncepta mogla započeti 1. januara 2015. godine.

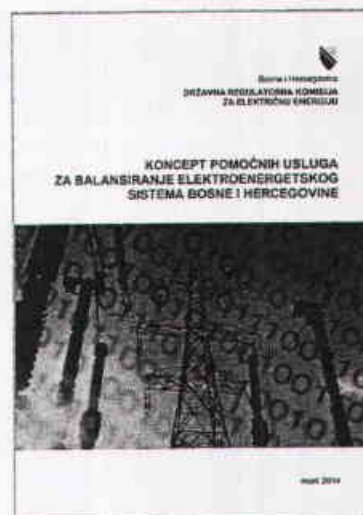
Pružanje pomoćnih usluga na potpuno regulirani način, ne zadovoljava potrebe elektroenergetskog sistema BiH, posebno kada je u pitanju sekundarna regulacija. U sadašnjoj ulozi NOS BiH ne može nabavljati nedostajuće rezerve i balansnu energiju (energiju uravnoteženja). Na permanentan deficit rezerve i učestala značajnija odstupanja prema Kontrolnom bloku SHB na koja ukazuje Operator prijenosnog sistema Slovenije (ELES) kao njegov lider, zbog neodgovornosti elektroprivreda i nemogućnosti sankcioniranja takvog ponašanja putem tržišnih mehanizama, postojeći model zasnovan na strogo reguliranom mehanizmu nema adekvatnog odgovora.

Koncept pomoćnih usluga sa ilustracijama značajnog broja procedura koje je trebalo izraditi, trasirao je dalje pravce hitnog upotpunjavanja postojećeg regulatornog okvira pružanja pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema BiH i za njegovo operativno stavljanje u funkciju.

U tom smislu DERK je u julu 2014. godine, nakon postupka javne rasprave, izmijenio i dopunio *Metodologiju za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora prijenosnog sistema i pomoćne usluge*. Očekivanja DERK-a su bila da će NOS BiH, shodno Zaključcima DERK-a iz marta 2014. godine, uskladiti postojeća Tržišna pravila i Mrežni kodeks i učiniti ih kompatibilnim sa rješenjima Koncepta, zajedno sa dodatnim procedurama potrebnim za primjenu pravila.

Nacrt novih Tržišnih pravila u čijoj je pripremi, u okviru odgovarajućeg Tehničkog komiteta, pružena mogućnost učesnicima na tržištu da daju svoje komentare, upućen je na razmatranje 1. augusta 2014. godine Upravnom odboru NOS-a BiH. Međutim, od tada slijedi više neuspjelih pokušaja da se članovi ovog tijela sastanu i usvoje Tržišna pravila, prije nego ih DERK konačno odobri.

U vremenu koje je slijedilo nakon utvrđivanja Koncepta ozbiljno je narušena dinamika provođenja planiranih aktivnosti.

Mada su izmjene *Metodologije za određivanje tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*, pravovremeno izvršene (16. jula 2014. godine), značajno zaostajanje pa i potpuni zastoj u dinamici odvijanja drugih aktivnosti, doveo je do nemogućnosti realizacije kasnijih faza, kao što je praktična provjera funkcioniranja Koncepta kroz određeni testni period, nabavka kapaciteta sekundarne i tercijarne rezerve, donošenje odluke o tarifama za sistemske usluge itd.

U cilju sprečavanja potpunog zastoja u implementaciji plana aktivnosti, DERK je uredio način osiguranja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH na privremenom osnovu Odlukom od 18. novembra 2014. godine. Tom odlukom je NOS-u BiH naložio izradu niza neophodnih provedbenih procedura i njihovu provjeru do 31. decembra 2014. godine.

Novom *Odlukom o testnom periodu primjene provedbenih pravila i procedura pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH*, DERK je naknadno prihvatio ocjenu NOS-a BiH i drugih elektroenergetskih subjekata da se kao realniji i optimalniji rok za početak efektivne primjene pravila i procedura utvrdi 1. juna 2015. godine.

DERK je odlučan osigurati nadgradnju regulatornog okvira, uspostaviti novi sadržaj i način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema, u cilju funkcionalnijeg rada veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini.

Aktivnosti na uređenju maloprodajnog tržišta električne energije u Brčko Distriktu BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju od početka 2010. godine djeluje i kao regulatorno tijelo na području Brčko Distrikta BiH i vrši potrebnu regulaciju djelatnosti proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom. I u 2014. godini je djelovala u skladu sa svojim obavezama i ovlaštenjima da stvara uvjete za neograničenu i slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom, te da omogućava i ubrzava stvaranje tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, rukovodeći se međunarodnom praksom i odgovarajućim uredbama i direktivama Evropske unije.

Dosljedno svojoj Odluci *o obimu, uvjetima i vremenskom rasporedu otvaranja tržišta električne energije u BiH* iz juna 2006. godine, da se tržište električne energije potpuno otvara od 1. januara 2015. godine, DERK je prilagodio tarifnu regulativu Distrikta uvjetima potpuno otvorenog tržišta električne energije u BiH propisujući novom metodologijom način određivanja tarifa za snabdijevanje kupaca u okviru javne usluge kroz dva

njena oblika ostvarivanja: kao univerzalna usluga i usluga snabdijevanja u krajnjoj nuždi.

Pravo na snabdijevanje u okviru univerzalne usluge imaju domaćinstva i mali kupci (kupci čiji su objekti priključeni na distributivni sistem naponskog nivoa nižeg od 1 kV, a koji imaju manje od 50 zaposlenih i čiji ukupan godišnji prihod ne prelazi 10 miliona KM), dok pravo na snabdijevanje u krajnjoj nuždi imaju ostali kupci. Snabdijevanje u krajnjoj nuždi je vremenski ograničeno i primjenjuje se na one kupce koji nemaju pravo na snabdijevanje u okviru univerzalne usluge, a izgubili su tržišnog snabdjevača pod specifičnim okolnostima.

Postupak donošenja *Metodologije za određivanje tarifa za snabdijevanje električnom energijom u okviru javne usluge u Brčko Distriktu BiH* okončan je novembra 2014. godine.

Istim povodom i u paralelnom procesu, izvršene su izmjene *Pravilnika o snabdijevanju kupaca električnom energijom u Brčko Distriktu BiH* i *Metodologije za izradu tarifa za usluge distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH*. Time je osigurana kompatibilnost i jednoznačnost rješenja sva tri pomenuta dokumenta.

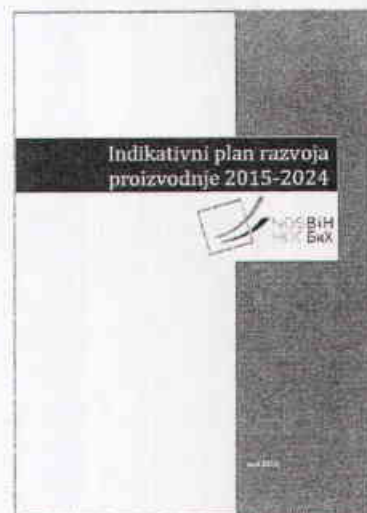
Distribucija električne energije i u potpuno tržišnom okruženju ostaje regulirana djelatnost, odnosno tarife za korištenje distributivne mreže za sve kategorije kupaca i dalje donosi regulator. Pristup treće strane i uslugu distribucije električne energije regulirano preduzeće dužno je obezbijediti svim kupcima, kao i drugim korisnicima distributivnog sistema, pod istim uvjetima i bez diskriminacije.

Pravilnik o izmjenama Pravilnika o snabdijevanju kupaca električnom energijom u Brčko Distriktu BiH, Odluka o izmjenama Metodologije za izradu tarifa za usluge distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH i Metodologija za određivanje tarifa za snabdijevanje električnom energijom u okviru javne usluge u Brčko Distriktu BiH, doneseni su 6. novembra 2014. godine.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Indikativni plan razvoja proizvodnje za period 2015. – 2024. godina

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnji period. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sistema o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže u BiH*, koji se,

obuhvatajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, razrađuje svake godine pokrivajući period od deset godina.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E). Nezavisni operator sistema u BiH, kao i svi drugi operatori sistema udruženi u ENTSO-E, ima obavezu da da svoj doprinos u izradi *Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu sa Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine.² U tom smislu, NOS BiH ima obavezu dostave planova razvoja elektroenergetskog sistema BiH koji su bazirani na potrošnji, proizvodnji koja uključuje i nove izvore, te planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnom nivou, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje električne energije za period od 2015. do 2024. godine je izrađena uz korištenje stečenog osmogodišnjeg iskustva u pripremi ove vrste planova, uvažavajući postojeće trendove kao i procjene različitih međunarodnih i domaćih institucija. Pored navedenog, značajan faktor pri prognoziranju potrošnje električne energije je kretanje bruto društvenog proizvoda, pri čemu se koriste podaci i procjene međunarodnih finansijskih institucija. Za izradu *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2015. – 2024. godina* osigurani su kvalitetni ulazni podaci, a plan je ne samo vremenski pomjeren za jednu godinu, već i ažuriran i poboljšan. Javna rasprava o dokumentu je potvrdila prognoze potrošnje, novih proizvodnih kapaciteta i bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži.

Bilansi snage i energije za narednih deset godina upućuju na neophodnost revitalizacije postojećih i izgradnje novih proizvodnih kapaciteta pri čemu posebnu pažnju treba posvetiti unapređenju i zaštiti čovjekove sredine.

Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2015. – 2024. godina Državna regulatorna komisija za električnu energiju donijela je u maju 2014. godine.

² Prvi zvanični *Evropski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* ENTSO-E je objavio 5. jula 2012. godine, nakon dvogodišnjeg rada. Agencija za saradnju energetskih regulatora (ACER) svoje mišljenje o ovom TYNDP objavila je 5. septembra 2012. godine. Drugi TYNDP je nakon javne rasprave dostavljen ACER-u 31. oktobra 2014. godine. Mišljenje ACER-a o predloženom dokumentu očekuje se početkom 2015. godine.

entso

Planovi su izrađeni u skladu sa principima i okvirima planiranja koje je usvojila Skupština, te ustanovljenih kriterija i odnosa u samoj strukturi investiranja. Dokumenti su pripremljeni u funkciji realizacije elektroenergetskog bilansa na godišnjem nivou, primjenjujući standardni kriterij sigurnosti.

Trogodišnji plan predviđa izgradnju 15 novih transformatorskih stanica 110/x kV; proširenje 16 postojećih trafostanica 110/x kV i izgradnju 11 novih dalekovoda nazivnog napona 110 kV; rekonstrukciju 27 postojećih transformatorskih stanica 110/x kV, kao i 14 dalekovoda, uključujući rekonstrukcije jednog 400 kV i pet 220 kV dalekovoda; zamjenu jednog transformatora 400/110 kV, jednog transformatora 220/110 kV i 24 transformatora 110/x kV.

Plan investicija za 2014. godinu, između ostalog, predviđa izgradnju 13 novih transformatorskih stanica 110/x kV; proširenje 9 postojećih trafostanica 110/x kV; izgradnju pet novih dalekovoda nazivnog napona 110 kV; rekonstrukciju 19 postojećih trafostanica 110/x kV, kao i pet dalekovoda uključujući jedan 400 kV i dva 220 kV dalekovoda; zamjenu jednog transformatora 220/110 kV i 13 transformatora 110/x kV.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je nakon provedenih analiza dostavljenih dokumenata u aprilu 2014. godine odobrila *Plan investicija za period 2014. – 2016. godina* i *Plan investicija za 2014. godinu*.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine usvojio je *Plan investicija za 2015. godinu* na sjednici Upravnog odbora Kompanije održanoj 11. decembra 2014. godine. Također, Skupština akcionara/dioničara Kompanije je 22. decembra 2014. godine odobrila Odluku o ulaganjima u objekte Elektroprijenosa BiH u iznosima preko milion eura, donesenu 11. decembra 2014. godine.

Plan investicija za 2015. godinu je osim tehničkih i ekonomskih kriterija planiranja uključio i odluke i zaključke Uprave, Upravnog odbora i Skupštine akcionara/dioničara Kompanije, čime su ustanovljeni kriteriji i odnosi u samoj strukturi investiranja. I ovaj plan pripremljen je u funkciji realizacije elektroenergetskog bilansa na godišnjem nivou, primjenjujući standardni kriterij sigurnosti, a u njegovoj izradi korišteni su *Plan investicija za period 2014. – 2016. godina* i *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za period 2014. – 2023. godina*.

Plan uključuje aktivnosti na rješavanju krutih tačaka u sistemu, sanaciju i stavljanje u pogon objekata prijenosne mreže koji nisu u funkciji, kompletiranje 110 kV dalekovodnih polja, te zamjenu mrežnih transformatora po definiranim kriterijima.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je nakon provedenih analiza krajem decembra 2014. godine odobrila *Plan investicija za 2015. godinu*.

Cjenovnik usluga za priključak korisnika na prijenosnu mrežu

Na sjednici Upravnog odbora Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine održanoj 21. marta 2014. godine usvojeni su *Cjenovnik usluga za priključak korisnika na prijenosnu mrežu* i obrasci koji se navode u *Pravilniku o priključku*, a koji je DERK donio u oktobru 2008. godine. Time je, nakon višegodišnjeg očekivanja dostave Cjenovnika na odobrenje, Državna regulatorna komisija za električnu energiju bila u prilici 10. aprila 2014. godine donijeti *Odluku o odobravanju Cjenovnika usluga za priključak korisnika na prijenosnu mrežu*.

Prilikom donošenja ove odluke, Zaključkom DERK-a je od Elektroprijenosa BiH zatraženo da u skladu sa odobrenim Cjenovnikom pristupi zaključenju *Ugovora o priključku* sa svim subjektima sa kojima je postupak priključenja pokrenut a nije doveden do kraja.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO), je nakon višegodišnjih priprema formalno uspostavljen 27. marta 2014. godine. U cilju operativnog početka rada SEE CAO je pripremio *Aukcijska pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta* i putem svojih članica koje dolaze iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Kosova i Turske uputio ih nadležnim nacionalnim regulatorima na odobrenje. U tom smislu Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je dostavio DERK-u Aukcijska pravila SEE CAO na odobrenje.

Uvažavajući zajednički stav Regulatornog odbora Energetske zajednice (ECRB) o Aukcijskim pravilima SEE CAO, DERK je u septembru 2014. godine donio *Odluku o odobrenju Aukcijskih pravila Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta*. Istovremeno, DERK je svojim Zaključkom obavezao NOS BiH da zajedno sa drugim nacionalnim operatorima prijenosnog sistema uključenim u rad SEE CAO, Aukcijska pravila u najvećoj mogućoj mjeri prilagodi zajedničkom stavu, odnosno preporukama Regulatornog odbora Energetske zajednice utvrđenim 3. septembra 2014. godine.

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi, sa sjedištem u Podgorici, operativno je počeo djelovati 27. novembra 2014., kada su odobrena pravila primijenjena organiziranjem godišnjih aukcija na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska.

DERK je u više navrata, na domaćim i međunarodnim skupovima, pozdravio početak rada SEE CAO, ali i izrazio svoju zabrinutost zbog svođenja njegovog geografskog obuhvata samo na dvije granice Bosne i Hercegovine, uz naglašena očekivanja

da će tokom 2015. godine Ured za koordinirane aukcije početi djelovati u skladu sa svojim nazivom, odnosno u cijeloj jugoistočnoj Evropi.

Zbog neučestvovanja Srbije u djelovanju ovog Ureda, ukazala se potreba reguliranja pravila za dodjelu prekograničnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjem, mjesečnom i dnevnom nivou. Stoga je DERK, na zahtjev Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini, 18. novembra 2014. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2015. godinu, i*
- *Pravila za dnevne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2015. godinu.*

Kako Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi ne pokriva unutarodnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i JP Elektromreža Srbije (EMS) za 2015. godinu,*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektroprijenosnog sistema AD (CGES) za 2015. godinu, i*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Hrvatskog operatora prijenosnog sistema (HOPS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2015. godinu.*

Dodjelu prijenosnih kapaciteta u 2015. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih i mjesečnih aukcija provodi EMS, a dnevne i unutarodnevne aukcije provodi NOS BiH. Unutarodnevne aukcije na granici sa Hrvatskom provodi HOPS, a na granici sa Crnom Gorom NOS BiH.

Odluka o odobrenju izmjena i dopuna Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH

U cilju usaglašavanja odredbi *Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH* sa izmjenama u pravnom okviru koji se tiču prostornog uređenja i zaštite

privatnih podataka, Upravni odbor JP Komunalno Brčko je 20. juna 2014. godine donio Odluku o izmjenama i dopunama Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH i dostavio je DERK-u na odobrenje.

Državna regulatorna komisija je u sklopu svojih ovlaštenja u julu 2014. godine donijela *Odluku o odobrenju izmjena i dopuna Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH.*

3.3 Postupci izdavanja licenci

Tokom 2014. godine DERK je izdao šest licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, a u vrijeme izrade ovog izvještaja, intenzivno radi na rješavanju još dva podnijeta zahtjeva za istu djelatnost društava Proenergy d.o.o. Mostar i Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence sa periodom važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- EZPADA d.o.o. Mostar (mart 2014.),
- Comsar Energy Trading d.o.o. Banja Luka (oktobar 2014.),
- Axpo BH d.o.o. Sarajevo (oktobar 2014.),
- EL-EN Solutions d.o.o. Banja Luka (novembar 2014.).

Društvu KTG Zenica d.o.o. Zenica ponovo je izdana privremena licenca (april 2014.), dok je društvo B.S.I. d.o.o. Jajce obnovilo licencu za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom za vlastite potrebe (novembar 2014.).

Uvažavajući promjene koje donosi potpuno otvaranje tržišta električne energije od 1. januara 2015. godine, DERK je u decembru 2014. godine izmijenio Odluku kojom je JP Komunalno Brčko izdao licencu za djelatnost snabdijevanja električnom energijom nekvalificiranih kupaca. Novom odlukom promijenjen je naziv licence u *Licenca za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH.*

Zbog promjena adrese, odnosno sjedišta, donesene su odluke o nastavku korištenja licenci za sljedeća društva: HSE BH d.o.o. Sarajevo (januar 2014.), Energy Financing Team d.o.o. Bileća (april 2014.), te o nastavku korištenja privremene licence za Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo (februar 2014.).

Na zahtjev Aluminijski zavod d.d. Mostar, započeti postupak obnove licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine za vlastite potrebe je prekinut na neodređeno vrijeme.

U prethodnom periodu kao vlasnici licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, registrirani su i Rudnap d.o.o. Banja Luka, GEN-I d.o.o. Sarajevo, Interenergo d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, Repower Adria d.o.o. Sarajevo, HSE BH d.o.o. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske Matično preduzeće, a.d. Trebinje, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, a kao vlasnici privremenih licenci: Proenergy d.o.o. Mostar, Elektro energija BH d.o.o. Banja Luka, HEP-Trade d.o.o. Mostar, Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo i za uvoz električne energije za vlastite potrebe Steelmin BH d.o.o. Jajce.

Licencu za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema ima Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za djelatnost prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. Javno poduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko d.o.o. Brčko je u posjedu licence za distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka je svake godine pa i ove u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u *Pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije*, kao i u *Pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH*, o čemu je DERK u martu 2014. godine donio odgovarajuće zaključke.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u 2014. godini po prvi put ukinula licencu iz svoje nadležnosti. Radi se o društvu Korlea d.o.o. Mostar kojem je najprije, u novembru 2014. godine suspendovana licenca za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom. Naime, podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka od strane samog vlasnika licence, ozbiljno je dovelo u pitanje stabilnost i platežnu sposobnost vlasnika licence koju je demonstrirao i propuštanjem plaćanja regulatorne naknade. Osim što je ovakvo ponašanje, prema pravilima i propisima DERK-a, samo po sebi razlog za suspenziju licence, isto je indikacija da na strani vlasnika licence izostaje ekonomska i finansijska sposobnost da ispoštuje i druge obaveze utvrđene Uvjetima za korištenje licence.

Cijeneći da ekonomska i finansijska nesposobnost licenciranih subjekata može imati negativne konsekvence po druge subjekte u sektoru električne energije, funkcioniranje tržišta električne energije i kvalitet snabdijevanja električnom energijom, DERK je nakon postupka opće javne rasprave u decembru 2014. godine donio Odluku o ukidanju licence društvu Korlea.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Tokom godine u okviru svojih redovnih aktivnosti DERK prati usklađenost rada licenciranih subjekata sa propisanim uvjetima korištenja licenci, a prije svega nadzorom reguliranih subjekata NOS BiH, Elektroprijenos BiH i JP Komunalno Brčko. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovnih i vanrednih izvještaja koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci, sa ili bez najave. Vlasnici licenci podnose godišnje, polugodišnje, mjesečne i dnevne izvještaje o pojedinim aktivnostima, kako onim finansijske, tako i tehničke i organizacione prirode. Također, dostupni su i izvještaji vlasnika licenci o vanrednim pogonskim događajima u sistemu.

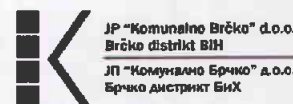
Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju direktan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize finansijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa.

Tokom oktobra i novembra 2014. godine obavljene su posjete reguliranim subjektima u funkciji regulatornog nadzora, i to:

- JP Komunalno Brčko,
- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, i
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine.

Državna regulatorna komisija je od JP Komunalno Brčko ponovo zatražila da završi proces računovodstvenog razdvajanja djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor, te da ispuni obaveze u pogledu evidentiranja svih prihoda po osnovu rada Radne jedinice *Elektrodistribucija* odvojeno od prihoda koje preduzeće ostvaruje svojim drugim djelatnostima (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponovanje komunalnog otpada). Također, DERK je podsjetio regulirani subjekt na obavezu reguliranja vlasničkih odnosa nad osnovnim sredstvima u funkciji distribucije i snabdijevanja električnom energijom, a aktivnije učesće u rješavanju ovog pitanja ponovo je zatraženo i od Vlade Brčko Distrikta BiH. Osim navedenog, vlasniku licence je skrenuta pažnja na neophodnost izrade i usvajanja dugoročnog plana investicija u kome bi se iskazala potrebna sredstva kao i način njihovog obezbjeđivanja. Od reguliranog subjekta je zatraženo da dostavi odluke o investicijama, sa podlogama na kojima su zasnovane.

Komunalnom Brčko je naloženo da osigura potpunije pokazatelje kontinuiteta snabdijevanja električnom energijom, komercijalnog kvaliteta isporučene električne energije u skladu sa *Općim uvjetima za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH* kao i da obezbijedi izvještavanje o cijenama električne energije u skladu sa standardnom *Eurostat* metodologijom.

Zaključci DERK-a su obavezali članove Uprave i Upravnog odbora da se NOS BiH striktno pridržava okvira odobrenih troškova i rashoda koji su joj odobreni odlukama regulatora, te da unapređuje upravljanje troškovima i rashodima, a posebno troškovima radne snage. Nadalje, naloženo je da se počne sa praćenjem kvaliteta napona u skladu sa standardom EN 50160, te da se u saradnji sa elektroprivrednim preduzećima u BiH smanjuju neželjena odstupanja kontrolnog područja BiH unutar SHB bloka. Također, od NOS-a BiH je zatraženo pravovremeno i adekvatno izvještavanje o svim međunarodnim aktivnostima koje na bilo koji način mogu imati reperkusije na elektroenergetski sistem u cjelini ili na bilo koji njegov dio, kao i potpuna primjena odredbi propisanih Mrežnim kodeksom u pogledu priključenja novih proizvodnih objekata, a naročito u pogledu regulacije frekvencije i aktivne snage.

Po zaključcima donesenim nakon regulatornog nadzora u Elektroprijenosu BiH, istom je naloženo da se pridržava okvira troškova za radnu snagu, te da se u maksimalnoj mogućoj mjeri zapošljavanje vrši po principu popunjavanja upražnjenog radnog mjesta. Također, sugerirano je da se u što kraćem roku i uz poštivanje relevantnih zakona riješi pitanje potraživanja koje Kompanija ima od drugih poslovnih subjekata u zemlji. Po istim zaključcima Kompanija će morati intenzivirati aktivnosti u potpunoj i dosljednoj primjeni *Pravilnika o priključku* i drugih pratećih dokumenata, kao i rješavanje tehničkih problema od kojih svakako najveću pažnju zaokuplja problem visokih napona (vidjeti dio 3.5).

Nakon niza godina u toku kojih se funkcioniranje Elektroprijenosa BiH odvijalo uz brojne probleme i pokušaje njihovog rješavanja, od decembra 2013. godine bilježe se značajni pomaci u upravljanju i radu Kompanije. Nakon što su krajem 2013. godine usvojeni godišnji finansijski izvještaji od 2007. do 2011. godine, izabran novi generalni direktor i imenovano pet novih članova Upravnog odbora Kompanije, u martu 2014. godine donesen je *Zakon o izmjenama Zakona o osnivanju kompanije za prijenos električne energije u BiH*, kojim su stvorene pravne pretpostavke za raspodjelu dijela akumulirane dobiti Kompanije i prije isteka perioda od deset godina nakon njene registracije.

U skladu sa odlukama Skupštine akcionara/dioničara izvršena je raspodjela dijela akumulirane dobiti iz prethodnog perioda u iznosu od 98 miliona KM. Imenovani su novi članovi Uprave. Upravni odbor Elektroprijenosa BiH je napokon, od marta do decembra 2014. godine, usvojio niz dokumenata koje je odobrio DERK (vidjeti dio 3.2).

Međutim, u vrijeme otklanjanja problema u radu Elektroprijenosa BiH, neefikasnost u funkcioniranju iskazuje Nezavisni operator sistema u BiH, prije svega njegov Upravni odbor.

Naime, ovo tijelo tokom 2014. godine kasni ili propušta odlučivati o kapitalnim pitanjima elektroenergetskog sektora. Zbog toga je, primjera radi, došlo do kašnjenja u odobravanju *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za period 2014. – 2023. godina*, kojeg je izradio Elektroprijenos BiH i revidirao u skladu sa zahtjevima NOS-a BiH.

Također, opstrukcije u radu i pasivnost Upravnog odbora vrlo ozbiljno prijete posljedicama nakon nastalog zastoja u usvajanju i donošenju novih Tržišnih pravila koja su od primarnog značaja za potpunu otvorenost tržišta električne energije od 1. januara 2015. godine. Prijedlog Tržišnih pravila upućen još 1. augusta 2014. godine Upravnom odboru, do kraja 2014. godine nije raspravljen, utvrđen i dostavljen DERK-u na odobrenje. Ovakav ishod uveliko otežava potpuno otvaranje tržišta električne energije u BiH, s obzirom da Tržišna pravila iz daleke 2006. godine nisu kompatibilna sa reformskim zahtjevima razvoja novih oblika tržišta.

Zabrinut naprijed opisanim činjenicama i mogućim konsekvencama, DERK je pozivao Vijeće ministara BiH, i posebno vlade entiteta koje svoja vlasnička prava u NOS-u BiH koriste putem Upravnog odbora, da kao subjekti zainteresirani za uspješnost rada elektroenergetskog sektora i neposredno uključeni u postupak imenovanja članova Upravnog odbora, nalože aktivniji i odgovorniji odnos upravnog tijela NOS-a BiH, kako bi ta institucija efikasno obavljala svoje nadležnosti i time omogućila razvoj tržišta i realizaciju neophodnih investicija. Sa svoje strane, DERK čini sve što je u njegovom kapacitetu da se nastave aktivnosti u liberalizaciji tržišta i razvoju elektroenergetske infrastrukture.

3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema

Elektroenergetski sistem BiH je u toku godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Izvršeni su svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji tekućeg i investicionog održavanja.

Do narušavanja stabilnosti rada sistema nije došlo ni u periodu od 15. do 19. maja 2014. godine, za vrijeme dosada nezabilježenih poplava u cijeloj regiji uzrokovanih izuzetno velikim količinama padavina koje su u kratkom periodu prevazišle višegodišnje prosjeke. U pojedinim dijelovima Bosne i Hercegovine, u periodu od 12. do 16. maja, suma padavina je bila i preko 250 l/m², što četiri puta prevazilazi prosječni nivo majskih padavina. U navedenom periodu došlo je do potapanja značajnog dijela teritorije uz slivove rijeka Save, Drine, Bosne, Vrbasa, Une, Sane, te ostalih vodotokova u većem dijelu BiH.

U vrijeme poplava do izražaja je došao koordinirani rad NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda kojim je obezbjeđen pouzdan i stabilan rad elektroenergetskog sistema BiH. Također, razmjenom informacija i koordinacijom djelovanja NOS-a BiH i operatora sistema u susjednim zemljama izbjegnuta je mogućnost većih poremećaja elektroenergetskih sistema u regiji, i omogućene sve dodatne isporuke električne energije prema Srbiji.

Usljed ulaska vode u postrojenja iz pogona je isključeno sedam trafostanica 110/x kV: Prijedor 3, Čelinac, Šamac, Gračanica, Janja, Bijeljina i Doboj 2. Usljed velikih padavina i poplava došlo je do pojave, odnosno aktiviranja brojnih klizišta koja su uzrokovala obostrano isključenje i uzemljenje više dalekovoda: DV 400 kV Tuzla 4 – Banja Luka 6, DV 400 kV Tuzla 4 – Ugljevik i DV 220 kV Tuzla 4 – Kakanj, kao i devet dalekovoda na 110 kV naponskom nivou. Prema procjenama Elektroprijenosa BiH direktna šteta pričinjena objektima, postrojenjima i mreži u vlasništvu Kompanije iznosi oko 3,2 miliona KM, u što nisu uračunata sredstva potrebna za sanaciju klizišta.

Usljed beznaponskog stanja u navedenim transformatorskim stanicama, kao i u trafostanicama u kojima su izvršena preventivna isključenja distributivnih odvoda, te zbog isključenja distributivnih odvoda po zahtjevu operatora distributivnih sistema, u različitim vremenskim intervalima bez snabdijevanja električnom energijom bilo je više od 150.000 kupaca.

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida snabdijevanja (ENS_{nepl}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sistemu BiH u prethodnih pet godina, dati su u tabeli 1. Uočljivo je da je ukupna neisporučena energija u 2014. godini, i pored poremećaja koje su uzrokovale poplave i klizišta, manja nego u prethodnim godinama.

Tabela 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2010		2011		2012		2013		2014	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS_{nepl}	1.340,79	22.865	906,80	14.593	2.499,08	110.506	494,74	17.484	420,75	35.458
ENS_{pl}	2.042,28	33.842	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807	1.362,40	29.940	1.328,79	25.646
<i>Ukupno</i>	3.383,07	56.707	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313	1.857,14	47.424	1.749,54	61.104

Tabela 2. Prosječno vrijeme prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT_{2011}	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
AIT_{2012}	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717
AIT_{2013}	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644
AIT_{2014}	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193

Tabela 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Tokom prethodne godine u prijenosnom sistemu su se dogodila 466 ispada, od čega 64 na 400 kV mreži, 174 na 220 kV, 210 na 110 kV mreži i 18 na visokonaponskim transformatorima. Najčešće, deset puta su se dešavali ispadi na transformatoru 400/220 kV, a evidentiran je jedan ispad na transformatoru 400/110 kV i sedam ispada na transformatoru 220/110 kV. Ipak, tokom godine nije bilo ispada koji su mogli rezultirati značajnijim ugrožavanjem stabilnosti rada sistema.

Slično kao i prethodnih godina, i u 2014. godini naponske prilike u elektroenergetskom sistemu su često bile van propisanog opsega. Ono što zabrinjava je nastavak negativnog trenda – ionako previsoki naponi su postali još viši. Naponske (ne)prilike, odnosno odstupanja od dozvoljenih vrijednosti su sve veća i dugotrajnija, te se više ne može govoriti o sezonskim varijacijama (proljeće i jesen) kako je to bilo prethodnih godina. Najveća odstupanja dešavala su se na 400 kV mreži, zatim na 220 kV, dok su naponi u 110 kV mreži ostali u dozvoljenim granicama, u prvom redu zahvaljujući uspješnoj regulaciji transformatora 110/x kV. Glavni razlog nastanka i trajanja previsokih napona predstavlja slaba opterećenost 400 kV vodova, kao i nepovoljan utjecaj iz susjednih elektroenergetskih sistema, koji je naročito povećan u trafostanici Trebinje puštanjem u rad dalekovoda 400 kV Podgorica (Crna Gora) – Tirana – Elbasan (Albanija). Pojava previsokih napona može za posljedicu imati skraćenje radnog vijeka opreme i postrojenja, čime se povećavaju troškovi održavanja, a u nekim slučajevima i investicioni troškovi.

Tokom 2014. godine su primjenjivane različite mjere za sniženje previsokih napona. Pored regulacije transformatora, davani su nalozi elektranama da rade u režimu podpobude, a u krajnjoj mjeri se pristupalo i isključivanju 400 kV i 220 kV dalekovoda, vodeći računa o kriteriju sigurnosti, odnosno zadovoljenju tzv. kriterija $n - 1$. U 2014. godini izdana su 103 naloga za isključenje dalekovoda, a najčešće su isključivani dalekovod 400 kV Tuzla – Banja Luka 6 i dalekovod 220 kV Prijedor – Mraclin (Hrvatska).

Stanje prijenosne mreže u prethodnoj godini neznatno je promijenjeno u odnosu na 2013. godinu.³ U julu 2014. godine prespojen je dalekovod 400 kV Tuzla 4 – Banja Luka 6 i napravljen priključak ulaz – izlaz za termoelektranu Stanari. Tokom novembra u pogon je puštena mobilna trafostanica 110/10(20) kV snage 10 MVA na lokaciji planirane trafostanice Sarajevo 12, uz uvažavanje saglasnosti koju je 2012. godine

³ Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine data je u prilogu C ovog izvještaja.

Tabela 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

	2010	2011	2012	2013	2014
SAIFI Planirani zastoji	2,06	0,90	0,87	0,83	0,72
SAIFI Neplanirani zastoji	1,00	0,94	1,16	1,01	0,80
SAIFI Ukupno	3,06	1,84	2,03	1,84	1,52
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	213,07	142,69	146,62	124,36	143,84
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	94,17	52,00	142,24	55,69	277,15
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	307,24	194,69	288,87	180,05	421,01

Tabela 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

	2010	2011	2012	2013	2014
SAIFI Planirani zastoji	7,08	4,93	4,27	4,52	3,99
SAIFI Neplanirani zastoji	10,04	9,07	8,53	9,35	7,61
SAIFI Ukupno	17,12	14,00	12,80	13,87	11,60
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	533,78	516,17	393,93	404,33	671,60
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	742,87	459,32	729,96	474,87	678,42
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	1.276,65	975,49	1.123,89	879,20	1.350,02

Elektroprijenos BiH dao Elektroprivredi BiH. Sam priključak mobilne trafostanice je realizovan kao stalni, presjecanjem postojećeg kablovskog voda 110 kV Sarajevo 7 – Sarajevo 13.

U 2014. godini PHE Čapljina nije radila u pumpnom režimu.

Kvalitet rada elektroenergetskog sistema prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sistema, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji tipa SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u Elektroprijenosovim objektima, koji su za posljedicu imali prekid snabdijevanja kupaca direktno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju dužem od tri minute.

U tabelama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tabela 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tabela 4 i zastoje srednjenaponskih odvoda u Elektroprijenosovim transformatorskim stanicama uzrokovanih dešavanjima u distributivnoj mreži. Pokazatelji su znatno nepovoljniji u tabeli 4, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže koja je u praksi češće podložna različitim vrstama kvarova.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tokom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tokom godine

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je u aprilu 2014. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prienos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati po tarifama za svoje usluge. Elektroprijenos BiH je planirao potreban prihod za 2014. godinu u iznosu od 117.702.285 KM što u odnosu na planiranu električnu energiju na mreži prijenosa (11.891.802.395 kWh) daje prosječnu tarifu za usluge prijenosa u iznosu od 0,989 feninga/kWh.

DERK je tarifni zahtjev rješavao u skladu sa kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* i *Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*.

Formalna javna rasprava na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku održana je 12. maja 2014. godine. DERK je primjenio osnovna načela koja propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zasnovane na opravdanim troškovima i određene na transparentan način, te je 30. jula 2014. godine donio Odluku o odobrenom prihodu za 2014. godinu i visini tarife za usluge prijenosa električne energije.

Prema donesenoj odluci koja se primjenjuje od 1. augusta 2014. godine, za preuzimanje električne energije sa mreže prijenosa plaća se dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju u iznosu od 0,578 feninga/kWh i dio koji se odnosi na snagu u iznosu od 1,519 KM/kW.

Tarife za kupce električne energije u Brčko Distriktu BiH

Nakon izmjene dokumenata neophodnih za potpuno otvaranje tržišta električne energije i u Brčko Distriktu BiH, DERK je krajem 2014. godine okončao tarifni postupak koji je vođen po zahtjevu JP Komunalno Brčko.

Odlukom o tarifama za usluge distribucije električne energije u potpunosti su uvaženi stvarni troškovi za svaku od kategorija kupaca, sve u funkciji potpunog otvaranja tržišta električne energije. *Odlukom o tarifama za snabdijevanje električnom energijom* definirane su ukupne cijene električne energije koje uključuju uslugu distribucije, snabdijevanja i troškove nabavke energije. Ove tarife primjenjuju se samo za domaćinstva i male kupce (komercijalni kupci, odnosno ostala potrošnja na 0,4 kV) koji ne iskoriste svoje pravo izbora snabdjevača na tržištu.

Pri donošenju odluka DERK je uvažio Program Vlade Brčko Distrikta BiH, kojim se sa 700.000 KM ugroženim kategorijama kupaca subvencionira dio troškova za utrošenu električnu energiju, a u koji je uključeno preko 30 % domaćinstava.

Prosječne krajnje cijene za snabdijevanje kupaca u Brčko Distriktu BiH su za komercijalne kupce smanjene za 1,5 %, a cijena za domaćinstva povećana je za 10 %. Do ovakve korekcije došlo je zbog obaveze regulatora da i u djelatnosti snabdijevanja postepeno alocira pripadajuće troškove na svaku od kategorija kupaca. U ovom koraku, naslijedene unakrsne subvencije između komercijalnih kupaca i domaćinstava sa postojećih 37 % smanjuju se na 22,7 %.

Do korekcije cijena došlo je i zbog povećanja troškova nabavke električne energije od Elektroprivrede RS za 12,9 % u odnosu na trošak nabavke iz 2011. godine, kada je DERK odredio tarife koje su se primjenjivale do kraja 2014. godine.

Postupak određivanja tarifa za rad nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obavezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za iduću godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati po svojim tarifama za rad sistema, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je i u novembru 2014. godine podnio takav zahtjev u sklopu kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2015. godinu.

Stagnacija i blago smanjenje u potrošnji električne energije u prethodne dvije godine, odnosno preuzimanju iste sa prijenosne mreže, uzrokovala je slabije ostvarenje finansijskog plana NOS-a BiH u 2014. godini, a samim tim i korekciju potrebnog prihoda za 2015. godinu kroz blago povećanje tarife. Radi očuvanja likvidnosti NOS-a BiH, ovom reguliranom subjektu je odobren i dio sredstava za formiranje neophodnih finansijskih rezervi.

U istom tarifnom postupku, produženo je važenje dosadašnje *Odluke o određivanju tarifa za pomoćne usluge*.

3.7 Tržište električne energije

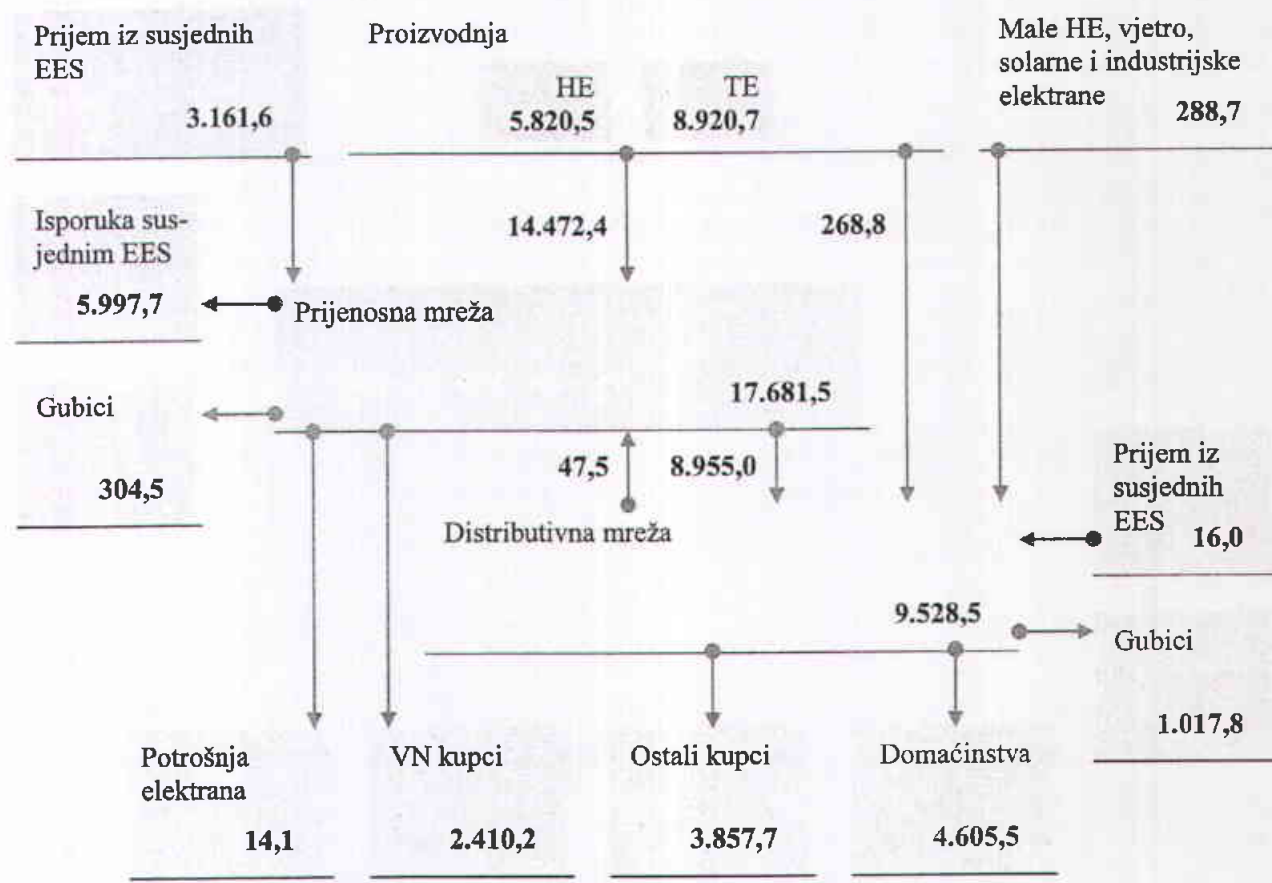
Energetski pokazatelji

Ukupna proizvodnja električne energije u 2014. godini iznosila je 15.030 GWh i manja je 7,8 % u odnosu na prethodnu godinu, koju su karakterizirali izuzetno povoljni hidrološki uvjeti.

U hidroelektranama je proizvedeno 5.821 GWh, odnosno 18,3 % manje nego u 2013. godini. Ipak, i protekla 2014. godina se može okarakterizirati kao hidrološki povoljna u kojoj je ostvarena proizvodnja u hidroelektranama bila nešto viša od planirane. Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.921 GWh i za 0,2 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Proizvodnja iz obnovljivih izvora (male hidroelektrane, solarne i vjetroelektrane) iznosila je 264,1 GWh, a industrijskih elektrana 24,6 GWh.

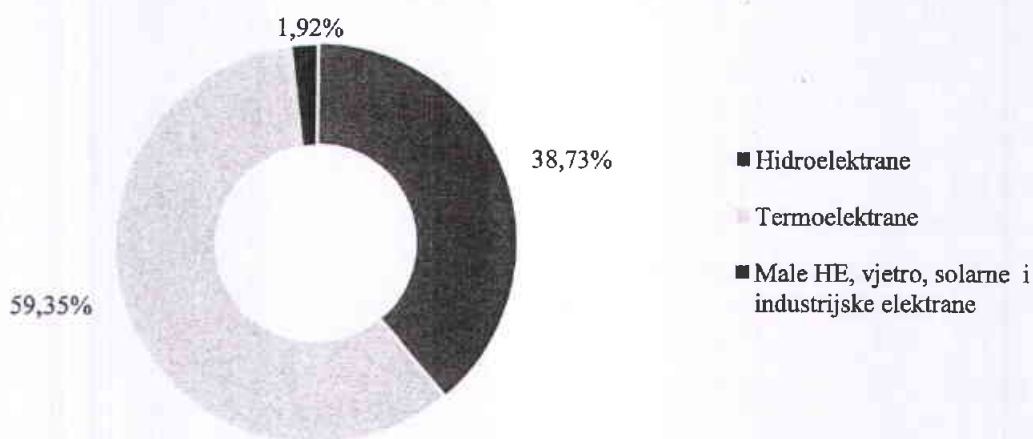
Proizvodnja iz obnovljivih izvora bilježi rast u odnosu na 2013. godinu od 12,7 %, uz posebno izraženu ekspanziju proizvodnje iz solarnih, odnosno fotonaponskih elektrana, čime je udio proizvodnje iz malih hidroelektrana, solarnih i vjetroelektrana u ukupnoj proizvodnji sa 1,5 % povećan na 1,9 %.

Slika 1. Ostvarene bilansne veličine u 2014. godini (GWh)

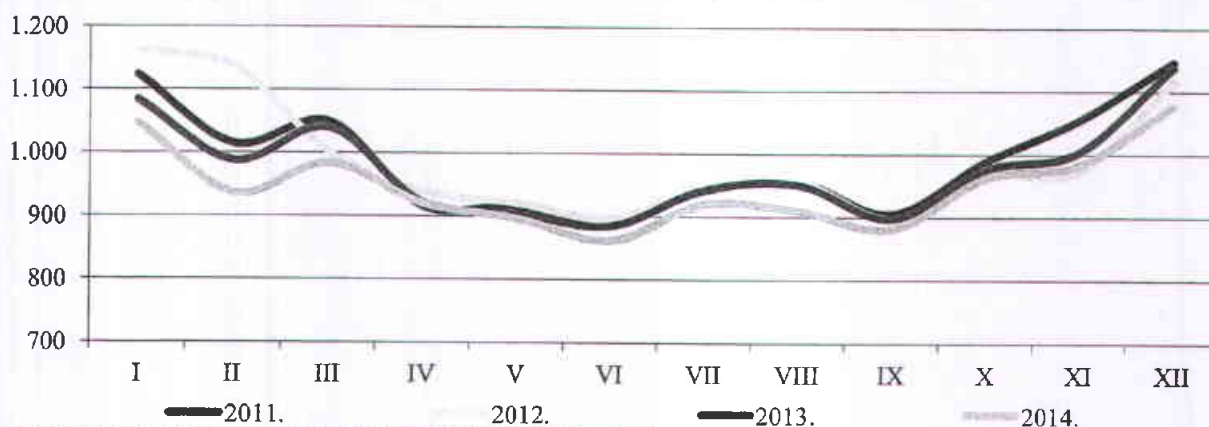
Slika 2. Struktura proizvodnje električne energije u BiH u 2014. godini

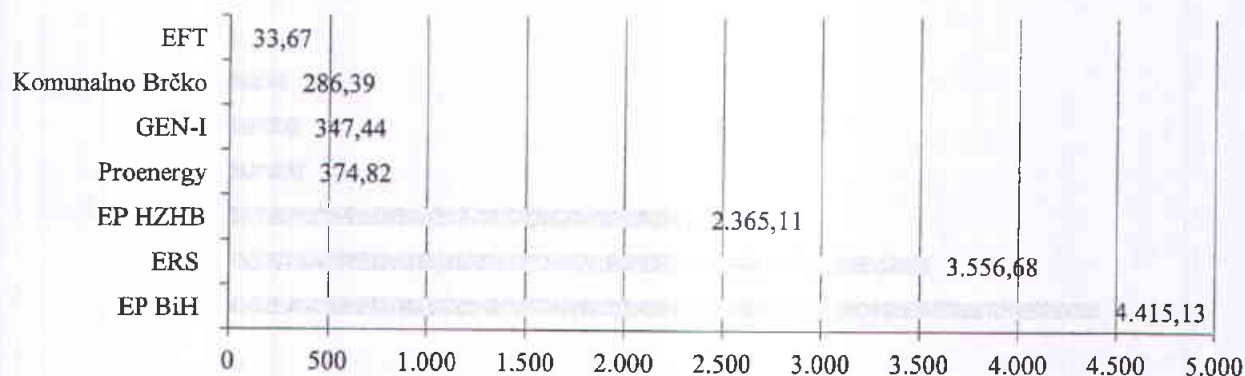
Ostvaren je bilansni suficit od 2.820 GWh kao razlika ukupne proizvodnje i ukupne potrošnje u BiH. Bilansne elektroenergetske veličine ostvarene u 2014. godini pregledno su prikazane na slici 1, a procentualno učešće, odnosno struktura proizvodnje na slici 2.

Ukupna potrošnja električne energije manja je za 349 GWh ili 2,8 %, pri čemu je potrošnja kupaca priključenih na mrežu

Slika 3. Energija preuzeta u BiH sa prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

Slika 4. Energija preuzeta sa prijenosne mreže u 2014. godini, po snabdjevačima (GWh)

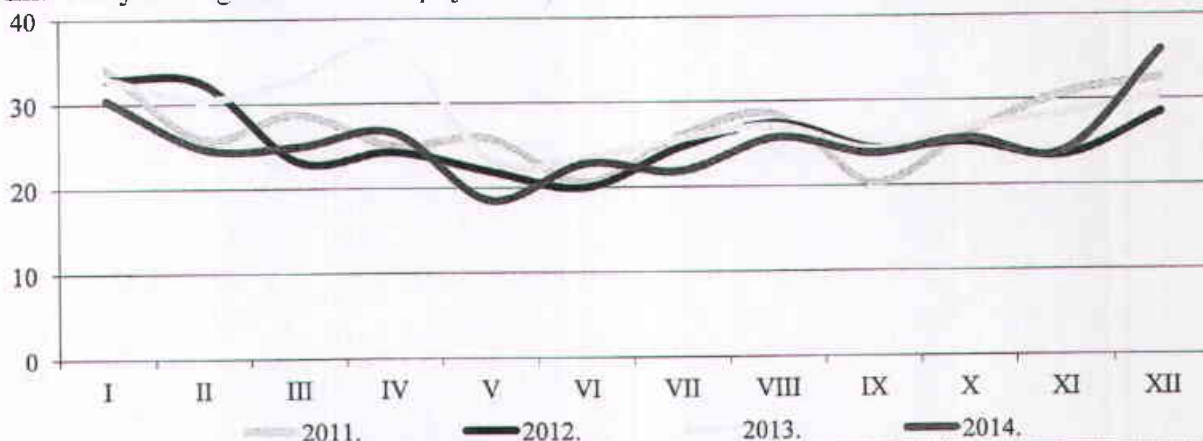
prijenosa zabilježila pad od 8,1 %, dok je distributivna potrošnja manja 0,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Dakle, nastavljen je trend pada potrošnje električne energije koji je započeo u 2013. godini, kao posljedica smanjene potrošnje industrijskih kupaca. Najveći kupac električne energije u BiH – Aluminij Mostar potrošio je 236 GWh manje nego u 2013. godini.

Preuzimanje električne energije sa prijenosne mreže iznosilo je 11.379 GWh što predstavlja smanjenje od 3,0 % u odnosu na 2013. godinu. Podaci o energiji preuzetoj sa prijenosne mreže prikazani su na slici 3, po mjesecima, te na slici 4, po snabdjevačima.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u 2014. godini zabilježeno je 31. decembra u 18,00 sati i iznosilo je 2.207 MW. Time je premašen raniji historijski maksimum od 2.173 MW zabilježen u istom danu i satu 2010. godine.

Prijenosni gubici su iznosili 304 GWh, i manji su za 11,3 % u odnosu na prethodnu godinu, što je posljedica smanjenog obima energije na prijenosnoj mreži uzrokovanog, između ostalog, smanjenjem proizvodnje i potrošnje u odnosu na prethodnu godinu. Podaci o mjesečnim gubicima na mreži prijenosa prikazani su na slici 5. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.018 GWh ili 10,74 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora BiH.

Slika 5. Mjesečni gubici na mreži prijenosa (GWh)

Tržište električne energije u regiji

Tržište električne energije u 2014. godini karakterizira umjereni pad cijena. Nastavak povoljnih hidroloških prilika u regiji, pa i na cijelom kontinentu, rezultirao je daljim padom cijena na veleprodajnom tržištu. Tokom godine cijene su se uglavnom kretale u rasponu od 40 do 45 €/MWh, uz izuzetak perioda sredinom godine kada su padale i ispod 40 €/MWh, te oktobra i novembra kada su bile iznad 45 €/MWh. Razlozi za relativno

nisku cijenu energije se i dalje pretežno mogu tražiti u ekonomskoj krizi, koja traje od 2008. godine i sporom oporavku, što rezultira stagnacijom i smanjenjem potrošnje u zemljama regije, zatim u velikoj ponudi električne energije iz zemalja koje imaju značajan udio proizvodnje iz nuklearnih i termoelektrana (Ukrajina, Bugarska), te rastućem udjelu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora, u prvom redu u vjetroelektranama (Rumunija).

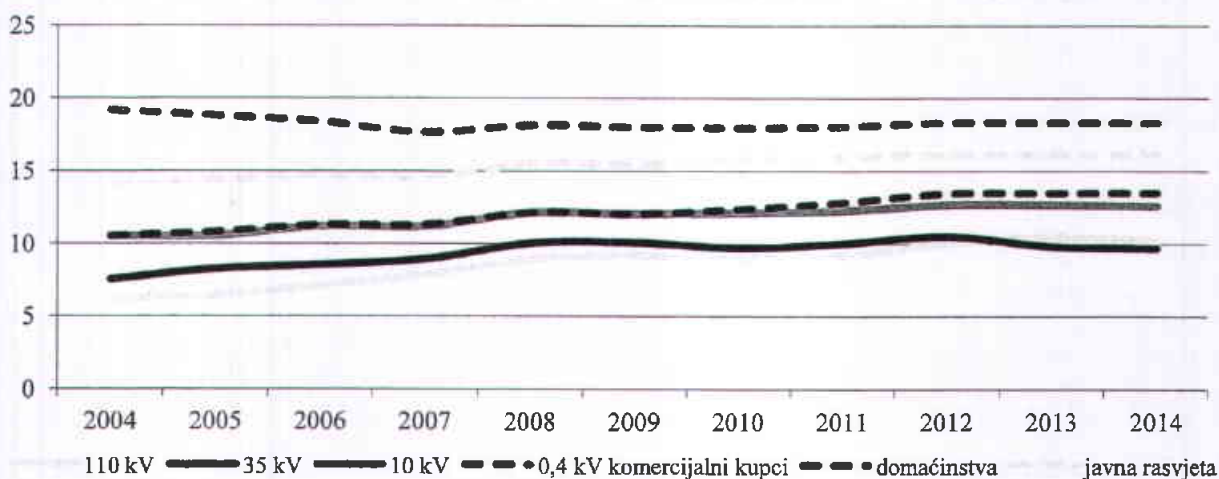
Tržište električne energije u BiH

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2014. godini iznosila je 12.210 GWh, odnosno 2,8 % manje nego u prethodnoj godini, čime je nastavljen opadajući trend iz 2013. godine u kojoj je potrošnja na godišnjem nivou smanjena 0,5 %. Kupci priključeni na prijenosnu mrežu preuzeli su 2.410 GWh ili 8,1 % manje. Na distributivnoj mreži preuzeto je 9.481 GWh, što je 0,9 % manje nego prethodne godine, od čega se 8.463 GWh odnosi na preuzimanje krajnjih kupaca, a 1.018 GWh na gubitke distribucije. Ukupna prodaja kupcima u BiH smanjena je 1,9 % i iznosila je 10.873 GWh.

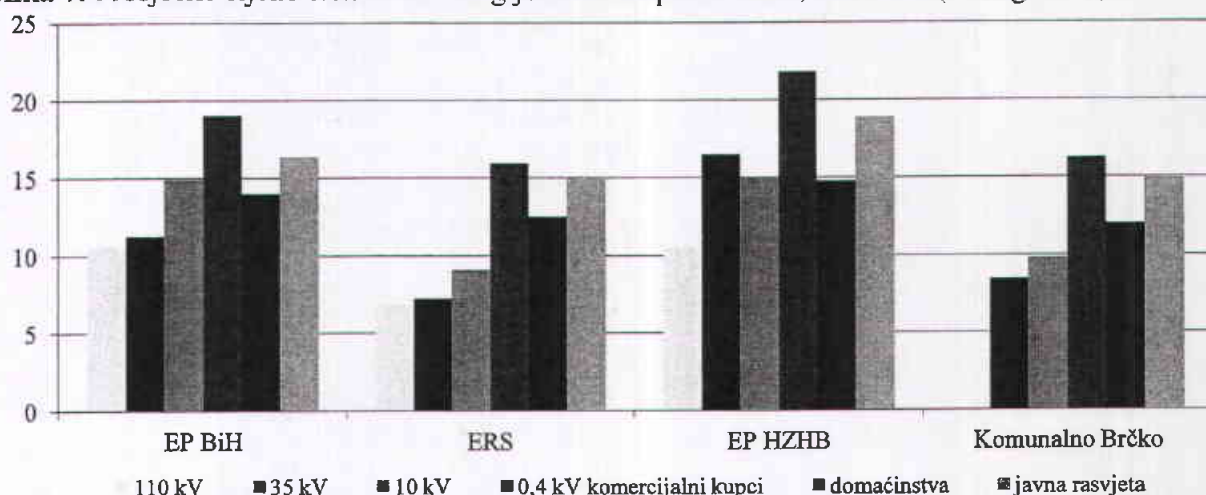
Prosječna prodajna cijena za tarifne kupce i kupce koje snabdijevaju javni snabdjevači iznosila je 13,47 feninga/kWh i smanjena je 0,3 %. Ukupna vrijednost prodaje ovim kupcima iznosila je 1,362 milijardi KM, što je za 14,7 miliona KM, odnosno 1,1 % manje nego u 2013. godini.

Mada su u 2014. godini tarifni stavovi za domaćinstva ostali nepromijenjeni, prosječna prodajna cijena za ovu kategoriju kupaca porasla je 0,2 % i iznosi 13,50 feninga/kWh, što je posljedica promjena u načinu potrošnje. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u Bosni i Hercegovini prikazano je na slici 6, a na slici 7 date su prosječne cijene električne energije u elektroprivredama po kategorijama kupaca u 2014. godini.

Slika 6. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV (fening/kWh)

Slika 7. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV (fening/kWh)

Ukupni poslovni rezultati kompanija u sektoru su skromniji nego u prethodnoj godini, s obzirom na smanjenje proizvodnje u hidroelektranama koja je sa troškovnog aspekta najpovoljnija. Ovakvo stanje se naročito odrazilo na poslovanje Elektroprivrede HZHB koja je zabilježila rekordnu dobit u 2013. godini, dok je Elektroprivreda RS bila suočena sa padom prodaje na regionalnom tržištu zbog smanjene proizvodnje u termoelektranama. U krajnjem, ukupna prodaja električne energije domaćim kupcima i kupcima u regiji je iznosila oko 1,7 milijardi KM, što je za 100 miliona KM manje nego u prethodnoj godini. Ipak se procjenjuje da je dobit elektroenergetskih subjekata u BiH oko 35 miliona KM.

Na maloprodajnom tržištu su nastavljeni procesi deregulacije. Promjene su se ogledale u odlukama nadležnih regulatornih komisija prema kojima se više ne donose tarifni stavovi za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema prihvaćenoj i važećoj legislativi o otvaranju tržišta, više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za snabdijevanje za sve kupce, osim za domaćinstva i male kupce (komercijalni kupci, odnosno ostala potrošnja na 0,4 kV), a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. januara 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost da biraju svog snabdjevača na tržištu. Kupci koji ne odaberu snabdjevača na tržištu mogu se snabdijevati kod javnih snabdjevača po cijenama za javno snabdijevanje, a domaćinstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge.

Broj kupaca električne energije u BiH se kontinuirano povećava i krajem 2014. godine premašio je 1,5 miliona. Njihov broj se tokom godine povećao za 15.146, od čega na domaćinstva otpada 14.739 (tabela 5). Maloprodajno tržište električnom energijom u BiH i dalje karakterizira dominacija elektroprivreda koje tradicionalno snabdijevaju 1.505.015 kupaca svaka na svom (*de facto* ali ne i *de iure*) ekskluzivnom geografskom području.

Tabela 5. Broj kupaca električne energije u BiH

	110 kV	35 kV	10 kV	Ostala potrošnja	Domaćinstva	Javna rasvjeta	Ukupno
Elektroprivreda BiH	5	63	790	60.467	668.503	3.777	733.605
Elektroprivreda RS	8	33	892	34.837	508.473	1.088	545.331
Elektroprivreda HZHB	3	1	170	14.432	174.391	1.862	190.859
Komunalno Brčko		1	24	3.769	31.007	419	35.220
Ukupno	16	98	1.876	113.505	1.382.374	7.146	1.505.015

Aluminij Mostar se u 2014. godini snabdijevao na tržištu, kao i u prethodnom periodu, i za vlastite potrebe je od tržišnih snabdjevača (GEN-I i Proenergy) nabavio 722,26 GWh, što predstavlja 45,4 % njegove potrošnje. Od novembra 2014. godine kupac B.S.I. Jajce dominantan dio svojih energijskih potreba kupuje na tržištu (EFT) i na taj način je za dva mjeseca nabavio 33,67 GWh. Sumirajući ove nabavke u 2014. godini, na tržištu je nabavljeno 7 % ukupno preuzete energije od krajnjih kupaca u Bosni i Hercegovini.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sistema Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sistemima omogućava plasman električne energije u zemlje regije koje imaju izražen deficit.

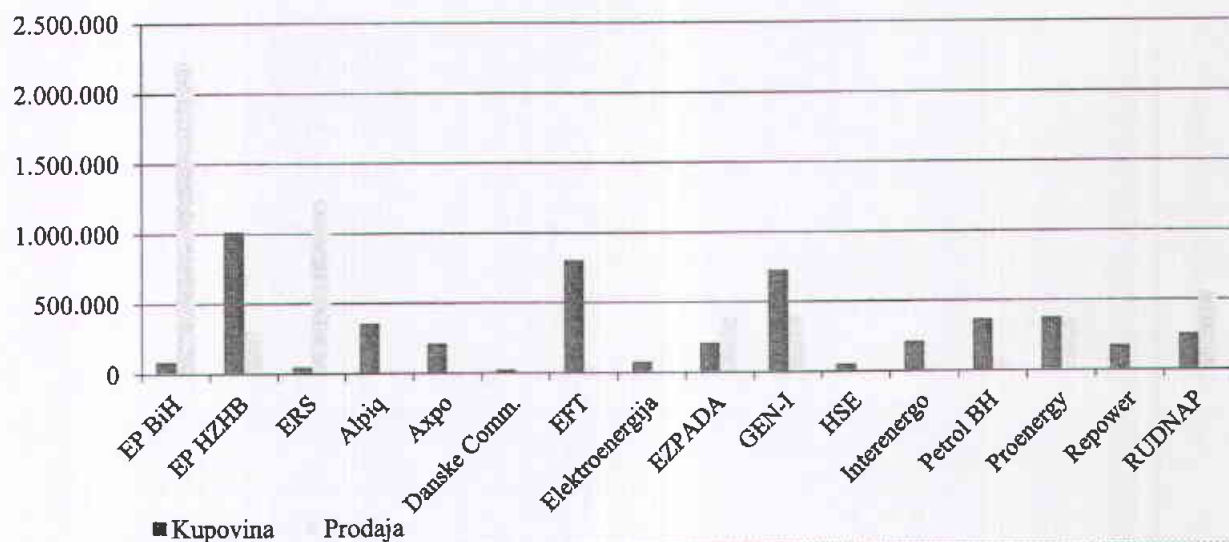
U 2014. godini izvezeno je 3.716 GWh, što je 28 %, odnosno 1.446 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je direktna posljedica smanjene proizvodnje električne energije. 16 subjekata izvezilo je električnu energiju, a po obimu na prvom mjestu je kompanija EFT sa 761 GWh, a zatim sljede Elektroprivreda RS sa 477 GWh, GEN-I sa 459 GWh i Elektroprivreda BiH sa 406 GWh.

Najveći obim prekogranične razmjene tradicionalno se obavlja sa Hrvatskom, a zatim sa Crnom Gorom, a najmanji sa Srbijom (tabela 6). I dalje Hrvatska i Crna Gora imaju znatne bilansne deficite i vodeći su uvoznici i u regionalnim razmjerama. Uvoz električne energije iznosio je 953 GWh. Među 17 subjekata koji su uvezili energiju u BiH najveću realizaciju imali su Rudnap (323 GWh) i Ezpada (303 GWh).

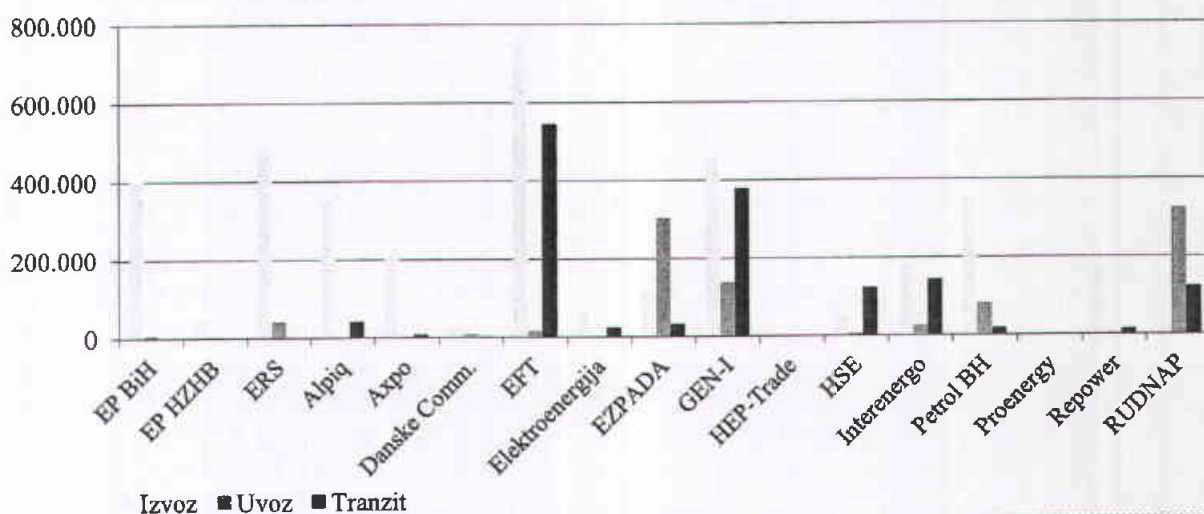
Tabela 6. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

Zemlja	Izvoz	Uvoz
Hrvatska	1.616,4	1.340,8
Srbija	1.476,9	834,9
Crna Gora	2.125,9	228,8
Ukupno	5.219,2	2.404,5

Slika 8. Pregled trgovanja u BiH po subjektima u 2014. godini (MWh)

Slika 9. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2014. godini (MWh)

Tokom 2014. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosne mreže BiH u iznosu od 1.448 GWh, što je povećanje od 26 % u odnosu na 2013. godinu. Tranzitni tokovi su značajni jer se na osnovu njihove veličine određuje prihod svake od zemalja koje učestvuju u *Mehanizmu naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam), što je detaljnije opisivano u ranijim godišnjim izvještajima o radu DERK-a. Ukupan prihod koji je BiH ostvarila u prvih osam mjeseci 2014. godine iznosi 1.173.359,67 KM, dok je za cijelu 2013. godinu prihod iznosio 1.990.094,77 KM. Evidentno je da u zadnje dvije godine smanjeni tranzitnih i povećani izvozni tokovi imaju negativan utjecaj na iznos prihoda od primjene ITC mehanizma.

Od 2010. do kraja 2014. godine NOS BiH je primjenjivao *Pravilnik o dodjeli prava na korištenje prekograničnih*

Korisnik svih prihoda po osnovu aukcija za dodjelu prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom ITC mehanizma je Elektroprivnos BiH.

Tabela 7. Prihod od dodijeljenih godišnjih kapaciteta

Godina	Prihod (KM)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
Ukupno	15.793.679

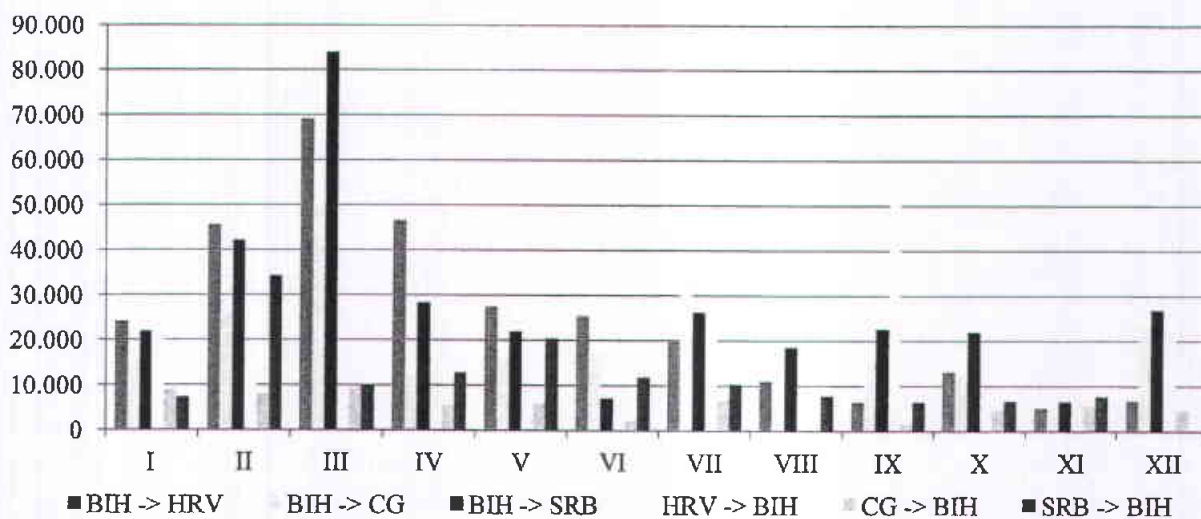
prijenosnih kapaciteta, organizirajući eksplicitne aukcije na dnevnom, mjesečnom i godišnjem nivou.

27. novembra 2014. godine operativno je počeo djelovati Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) kada su organizirane godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska. Na granici BiH – Srbija organizirane su zajedničke aukcije dva operatora (vidjeti dijelove 3.2 i 4.1). Ukupan prihod BiH po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za iduću godinu iznosi 1.091.719 KM. Najviša cijena postignuta je na granici sa Srbijom u smjeru iz BiH prema Srbiji u iznosu od 2.912,6 KM/MW. Prihodi ostvareni na dosadašnjim aukcijama za dodjelu prijenosnih prekograničnih kapaciteta na godišnjem nivou dati su u tabeli 7.

Ukupan prihod po osnovu mjesečnih aukcija u 2014. godini iznosio je 1.240.178 KM (slika 10). Najviša cijena na mjesečnoj aukciji za dodjelu prekograničnih kapaciteta u iznosu od 563,3 KM/MW je postignuta na granici sa Hrvatskom u smjeru BiH, na aukciji za septembar 2014. godine.

I tokom 2014. godine održavane su aukcije prekograničnih kapaciteta na dnevnom nivou te je po ovom osnovu ostvaren prihod od 28.825 KM.

Slika 10. Prihod po osnovu mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

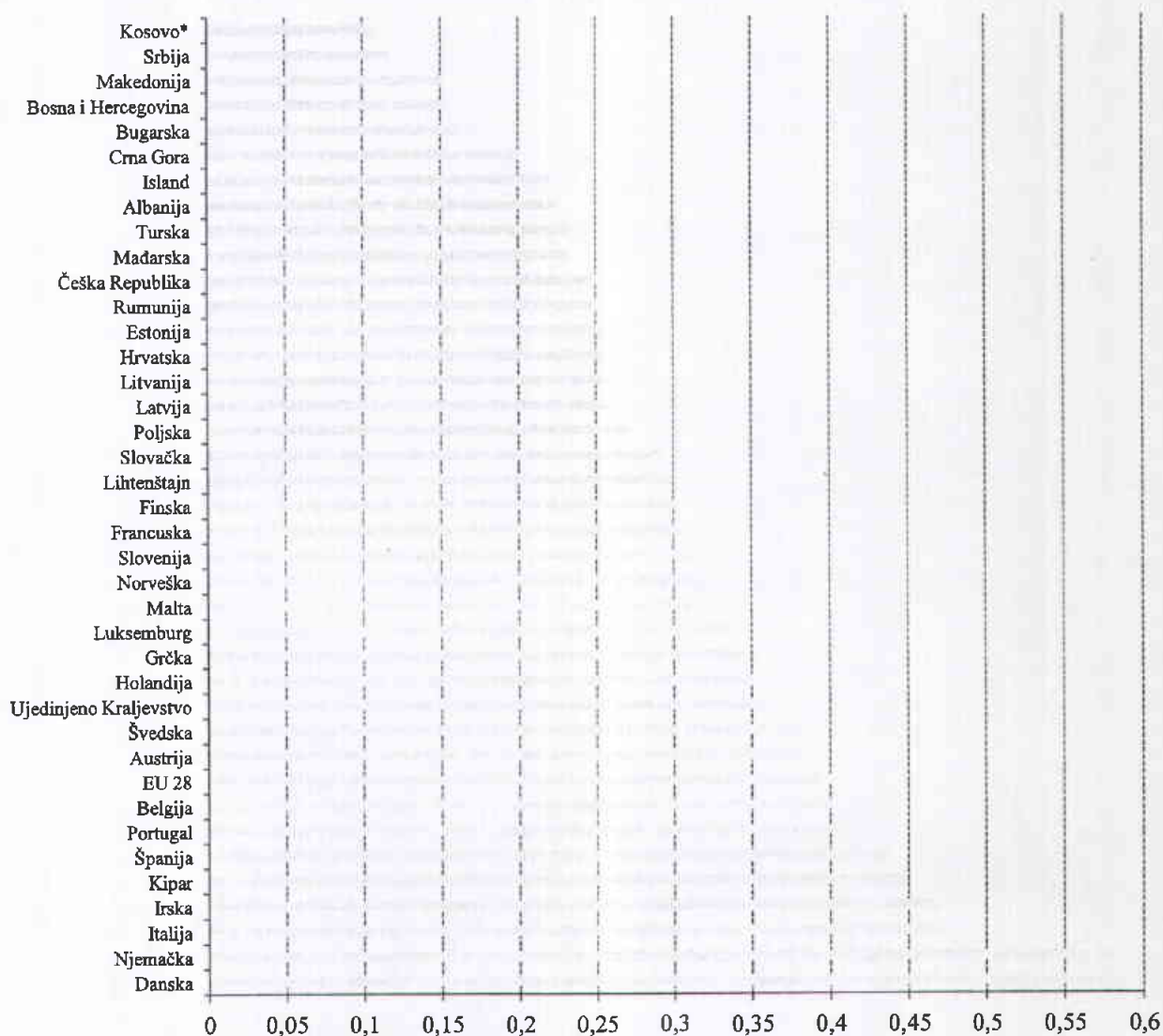
3.8 Energetska statistika

Zadovoljavajući potrebe regulatornih tijela, ali i brojnih drugih institucija, te ekonomskih subjekata za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije, Državna regulatorna komisija za električnu energiju i Agencija za statistiku BiH su potpisale 19. aprila 2011. godine Memorandum na temelju kojeg sarađuju u prikupljanju statističkih podataka od značaja ne samo za osnovne funkcije obje institucije već i za cijeli elektroenergetski sektor BiH.

Saradnja dvije institucije doprinosi razvoju statistike energije i harmonizaciji sistema službene statistike BiH i statistike zemalja Evropske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

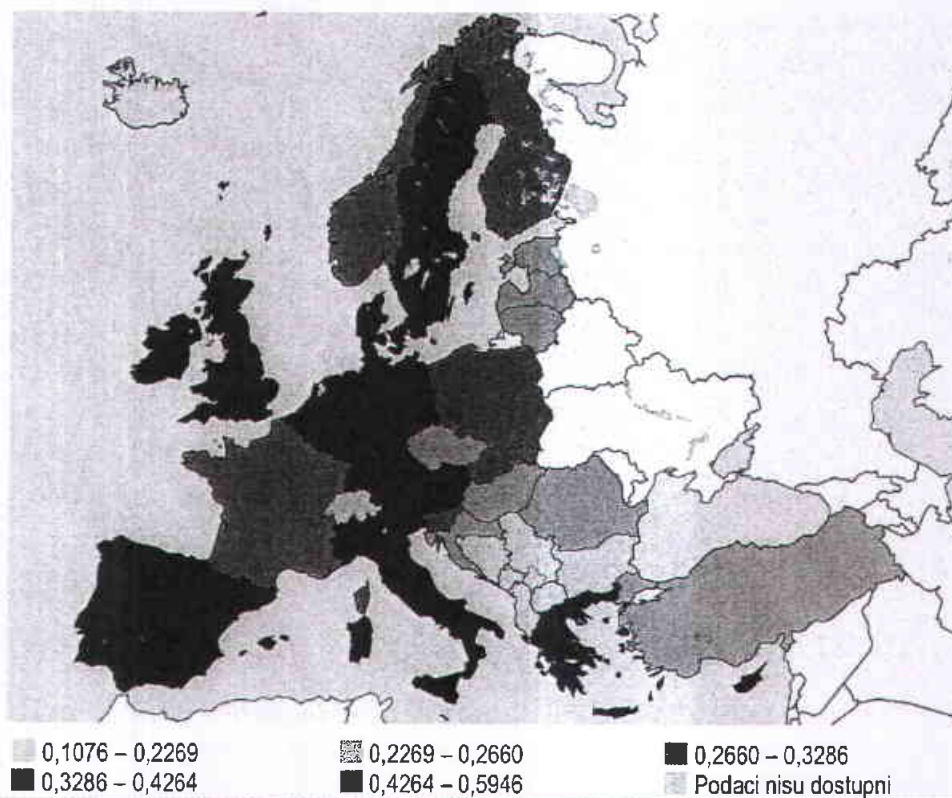
Slika 11. Cijene električne energije u KM/kWh za domaćinstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u 2014. godini, po metodologiji Eurostata

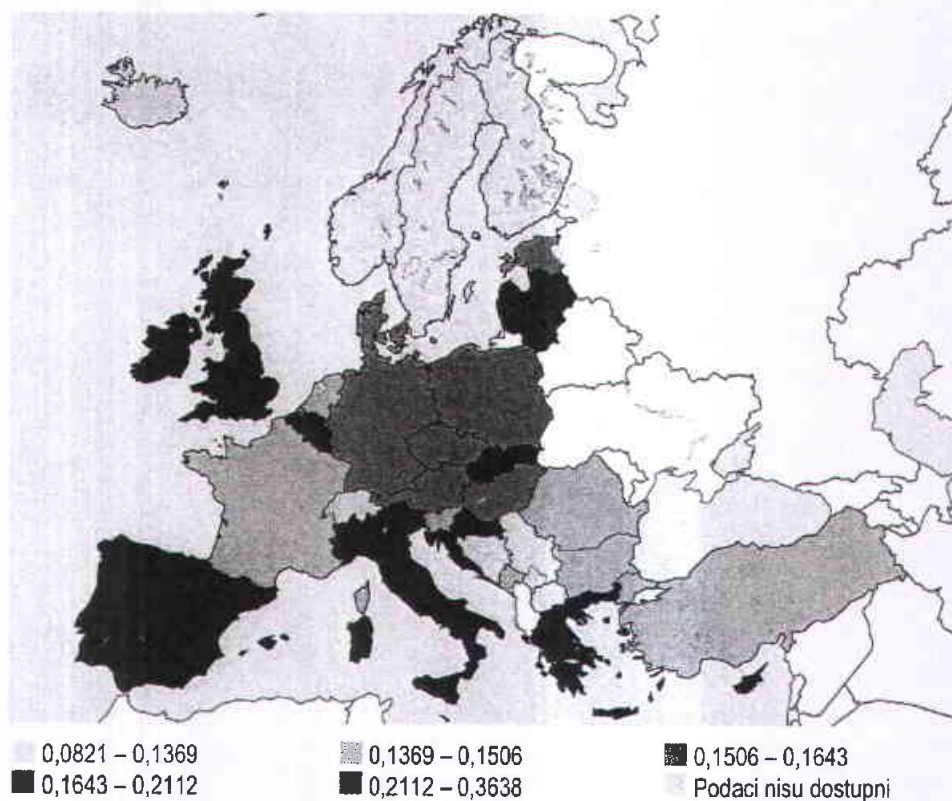
Napomena: navedeni iznosi uključuju PDV

Slika 12. Geografski prikaz cijena električne energije za domaćinstva (u KM/kWh) u 2014. godini, po metodologiji Eurostata

Slika 13. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u 2014. godini, po metodologiji Eurostata

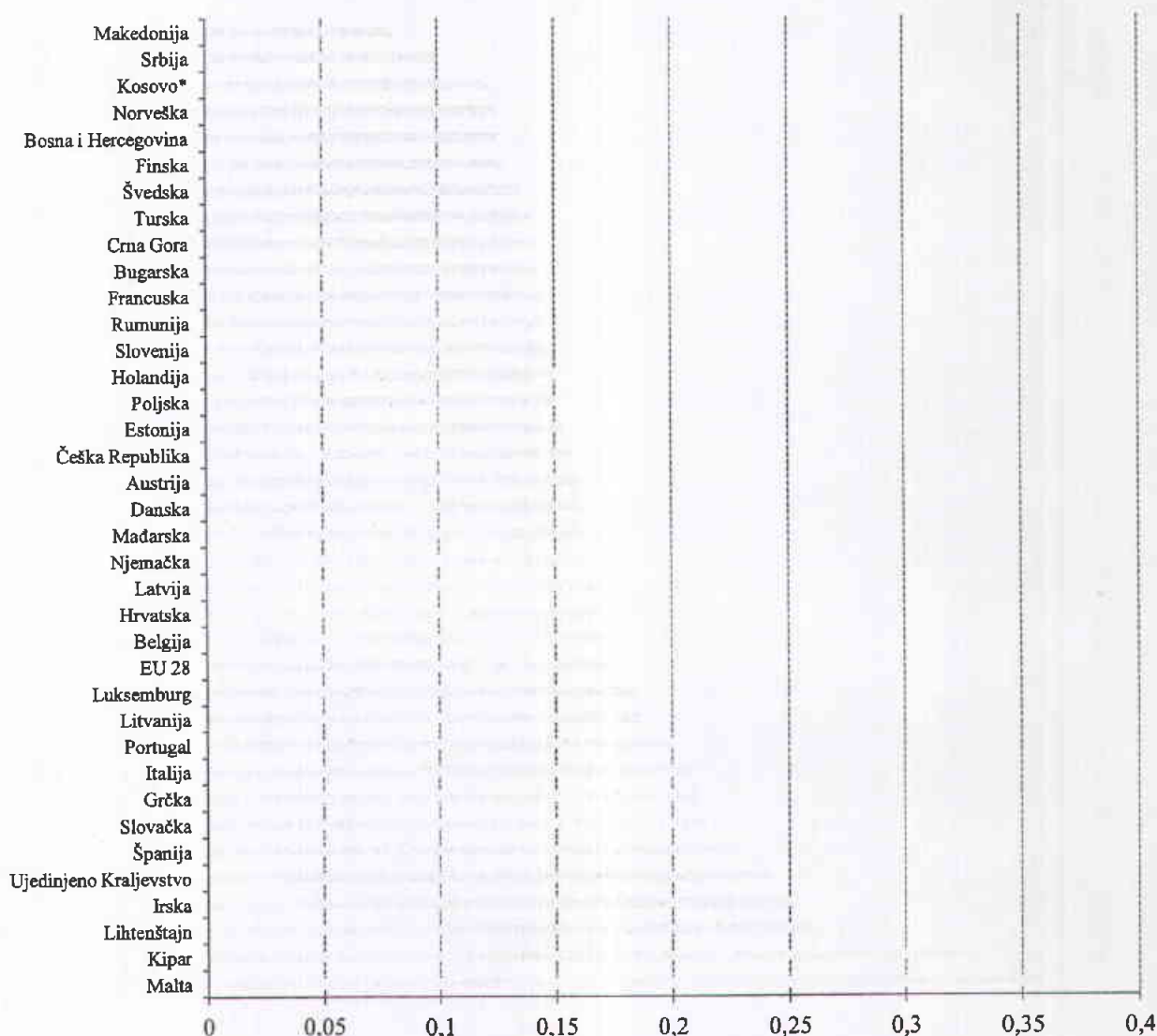
Saradnja Državne regulatorne komisije za električnu energiju i Agencije za statistiku BiH je posebno dobila na značaju nakon proširenja *acquis*-a Energetske zajednice u oblasti energetske statistike, koji odlukama Ministarskog vijeća od oktobra 2012. godine uključuje i Uredbu (EZ) br. 1099/2008 o energetske statistici i Direktivu 2008/92/EZ o poboljšanju transparentnosti cijena gasa i električne energije.

Rezultati saradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvještajima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije i gasa u Bosni i Hercegovini (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data>), što omogućuje njihovu uporedbu sa zemljama Evropske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 11, 12, 13 i 14).

Eurostat je statistička institucija Evropske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Evropskoj uniji na evropskom nivou koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Slika 14. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u 2014. godini, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi ne uključuju PDV

3.9 Ostale aktivnosti

Pored naprijed navedenih aktivnosti, DERK je i tokom 2014. godine razmjenjivao podatke sa većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH, te pripremao različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji i Privremenog pododbora za transport, okoliš, energiju i regionalni razvoj. DERK, u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, u svom radu saraduje i sa Vladom Brčko Distrikta BiH.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS) saraduju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

Slijedeći stavove i preporuke sa međunarodnih skupova više asocijacija koje okupljaju predstavnike regulatornih tijela u energetsom sektoru i području zaštite tržišne konkurencije, DERK je u maju 2014. godine potpisao Memorandum o saradnji sa Konkurencijskim vijećem BiH. Memorandum je potpisan u cilju bolje koordinacije djelovanja i korištenja komplementarnih znanja i aktivnosti dvije institucije, radi unapređenja i razvoja tržišta električne energije, podsticanja liberalizacije i slobodne konkurencije u cilju pravne sigurnosti i stvaranja jednakih uvjeta učesnicima na tržištu, što je u interesu kupaca električne energije.

Razvoj zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u BiH u skladu sa pravnom tečevinom EU

Radi usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU u sektoru električne energije, s fokusom na sadržaj Trećeg energetske paketa (vidjeti tabelu 8), od kraja 2012. do januara 2014. godine, kroz program tehničke pomoći Evropske komisije realiziran je projekat *Izrada zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u BiH u skladu sa pravnom tečevinom EU*.

Krajnji rezultat projekta je usklađeni skup nacrtu novih zakona, a u nekim slučajevima nacrtu izmjena i dopuna postojećih zakona, za nivoe države, entiteta i Distrikta. Transpozicija primjenjivog zakonodavstva EU je organizirana na način koji osigurava punu usklađenost između zakonodavstava svih administrativnih nivoa u BiH (uzimajući u obzir njihove zasebne nadležnosti i regulatorna ovlaštenja) i pravne tečevine EU u sektoru električne energije.

U najkraćem, Treći energetska paket EU, kroz skup direktiva i uredbi, traži:

- Uspostavu jednog regulatornog tijela na nacionalnoj, odnosno državnoj razini za električnu energiju i prirodni gas, koje treba da ima sve ovlasti potrebne za funkcioniranje jedinstvenog tržišta, uz mogućnost organiziranja regionalnih regulatora sa ograničenim ovlaštenjima,
- Povećana ovlaštenja i nezavisnost regulatora, posebno u nadzoru tržišta i sankcioniranju netržišnog djelovanja,
- Razdvajanje, odnosno uspostavu operatora prijenosnih sistema (moguć je model vlasničkog razdvajanja, model nezavisnog operatora sistema ili model nezavisnog operatora prijenosa), uz kompleksan postupak certificiranja operatora,
- Efektivno razdvajanje djelatnosti snabdijevanja i proizvodnje od mrežnih djelatnosti (razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje imaju karakter prirodnog monopola),
- Uspostavu mehanizama za saradnju nacionalnih regulatora i donošenje odluka koje se tiču prekogranične saradnje,
- Uspostavu mehanizama saradnje operatora sistema (učesće u radu evropskih prijenosnih operatora i primjena evropskih mrežnih pravila),
- Zaštitu kupaca – jednostavne i efikasne procedure rješavanja prigovora, alternativni mehanizmi rješavanja sporova, posebno zaštita ranjivih kategorija i njihovo definiranje,
- Efikasan mehanizam promjene snabdjevača,
- Stabilan i predvidljiv regulatorni okvir, povećana transparentnost, jednak pristup informacijama, i
- Primjenu inteligentnih mjernih sistema.

Nažalost, ni 12 mjeseci nakon dostave *Nacrta zakona o prijenosu, regulatoru i tržištu električne energije u BiH* i ostalih zakona iz ovog skupa, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH nije pokrenulo aktivnosti na usvajanju ovih dokumenata, pa je za očekivati pokretanje novog postupka Energetske zajednice protiv BiH.

Rok za transpoziciju i implementaciju 'Trećeg paketa' u bosanskohercegovačko zakonodavstvo i praksu energetskog sektora bio je 1. januar 2015. godine

Evidentno je da BiH od svih zemalja u regiji najviše kasni u usaglašavanju zakonodavstva sa 'Trećim paketom', dok su neke od zemalja u regiji te aktivnosti već provele. BiH, koja je prije desetak godina imala najrazvijenije zakonodavstvo u regiji, danas je ubjedljivo na začelju.

U cilju izbjegavanja daljih kašnjenja u reformi elektroenergetskog sektora, neophodno je hitno pokretanje aktivnosti od

strane Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz učešće i koordinaciju sa entitetskim nadležnim ministarstvima i Vladom Brčko Distrikta BiH, koje će rezultirati upućivanjem nacрта zakona u parlamentarnu proceduru i usvajanjem međusobno harmoniziranih zakona u svim jurisdikcijama u BiH.

Svako dalje odlaganje udaljava BiH od ciljeva Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, a time i od svih procesa integracije energetskog sektora BiH sa regionalnim i tržištem Evropske unije.

Regulatorno partnerstvo

U 2014. godini praktično su počele aktivnosti u projektu *Agencije za međunarodnu saradnju SAD* (USAID) kroz koji se razvija partnerski odnos bosanskohercegovačkih energetskih regulatora sa *Nacionalnom asocijacijom regulatora SAD* (NARUC) i više regulatornih komisija iz njenog sastava, pri čemu je Regulatorno tijelo iz Ohaja (eng. *Public Utilities Commission of Ohio – PUCO*) vodeća komisija. Projekat daje doprinos ubrzanju procesa regulatorne reforme s ciljem postupne integracije u institucije Evropske unije. Memorandum o razumijevanju između strana u projektu potpisan je u januaru 2014. godine.

Kroz projekat se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kreiraju i sprovode fer i nezavisnu regulaciju u cilju osiguranja efikasnog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

Investiranje u sektor energije

U oktobru 2014. godine počele su aktivnosti na još jednom sveobuhvatnom projektu koji finansira USAID. Projekat *Investiranje u sektor energije* (EIA) čije je trajanje planirano do juna 2019. godine, predviđa saradnju i pomoć svim ključnim subjektima u energetskom sektoru (ministarstva, regulatori, privredni subjekti i dr.) i organiziran je kroz sljedeće komponente:

- Prepreke za investiranje u sektor energije i njihovo uklanjanje,
- Aktivnosti na otklanjanju nedostataka maloprodajnog tržišta u BiH (otvaranje maloprodajnog tržišta),
- Postizanje ušteda u energiji, koristeći regulatorne poticaje,
- Približavanje evropskim integracijama, i
- Odnosi s javnošću.

Ohio

Navedene komponente uključuju brojne podkomponente i aktivnosti. Energetski samit koji će se održati u okviru projekta početkom proljeća 2015. godine bit će prilika za njegovo detaljnije predstavljanje svim zainteresiranim stranama i javnosti.

Predstavnicima Državne regulatorne komisije pratit će aktivnosti organizirane u okviru projekta i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti, a posebno onih koje su funkciji rada regulatora.

Sigurnost snabdijevanja na distributivnom nivou u jugoistočnoj Evropi

Tokom 2014. godine nastavljena je saradnja sa *Agencijom za međunarodnu saradnju SAD (USAID)* i *Asocijacijom za energiju SAD (USEA)* na projektu pomoći distributivnim kompanijama, odnosno operatorima distributivnog sistema u jugoistočnoj Evropi, u funkciji sigurnosti snabdijevanja. U projektu koji je pokrenut početkom 2013. godine učestvuju predstavnici kompanija i regulatora iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije i Srbije.

Projekat uključuje problematiku:

- Optimizacija planiranja razvoja distributivnog sistema,
- Produženje životnog vijeka opreme i infrastrukture,
- Smanjenje gubitaka,
- Uvođenje naprednih tehnologija,
- Integracija obnovljivih izvora u distributivni sistem,
- Zaštita na radu i bezbjednosni standardi,
- Djelovanje operatora distributivnog sistema u vanrednim okolnostima,
- Regionalna saradnja i uzajamna pomoć, i
- Uporedne analize i najnovije prakse i iskustva.

Cilj projekta je da svoje konkretne rezultate predstavi kroz analitičke studije, uporedne analize, priručnike i preporuke.

Ishodi riješenih sudskih sporova

Svih pet dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih lica o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka. Od aktivno legitimiranih subjekata u 2014. godini nije bilo novih zahtjeva za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse DERK-a.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. oktobra 2005. godine i stupio na snagu 1. jula 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno učestvuje Evropska unija sa jedne strane i sljedećih osam Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina.⁴

U skladu sa izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice učestvuju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Italija, Kipar, Latvija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Ovih 19 tzv. zemalja učesnica iz Evropske unije direktno učestvuje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Evropska komisija.

Status posmatrača u tijelima Energetske zajednice imaju Armenija, Gruzija, Norveška i Turska. Pregovori sa Gruzijom u vezi stjecanja statusa Ugovorne strane su u završnoj fazi.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji obezbjeđuje pouzdano snabdijevanje energentima i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja gasom i poboljšanje stanja u životnoj sredini, uz primjenu energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora.

Zaključivanjem ovog ugovora, Ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU u područjima električne energije, gasa, zaštite životne sredine, konkurencije, obnovljivih energetske resursa, energetske efikasnosti, nafte i statistike (vidjeti tabelu 8).

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do jula 2026. godine.

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

⁴ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. decembra 2014. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. maja 2010. godine, a Ukrajina od 1. februara 2011. godine.

Tabela 8. *Acquis Energetske zajednice*

Acquis, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u svom središtu ima direktive i uredbe iz Trećeg energetskeg paketa EU koje predviđaju zajedničke propise za interna tržišta električne energije i prirodnog gasa i reguliraju prekograničnu trgovinu. Početni set propisa iz 2005. u više navrata inoviran je novim direktivama i uredbama i dopunjavani propisima u oblastima zaštite okoliša, konkurencije i obnovljivih izvora energije. U 2007. *acquis* je proširen na direktive EU o sigurnosti snabdijevanja, a od 2008. pojam 'mrežna energija' koji se inicijalno odnosio na električnu energiju i gas uključuje i naftni sektor. 2009. i 2010. *acquis* je dalje proširen direktivama o energetskeg efikasnosti, a 2011. odlukom Ministarskog vijeća propisi koji sačinjavaju 'Treći paket', osim Uredbe (EZ) br. 713/2009, postali su pravno obavezujući i za Ugovorne strane Energetske zajednice. *Acquis* je 2012. značajno proširen direktivama u domenu obnovljivih izvora, obaveznih naftnih rezervi i statistike, a 2013. dijelom direktive o sprečavanju i kontroli zagađenja i Uredbom (EU) br. 838/2010 koja se odnosi na ITC mehanizam i naplatu prijenosa.

Acquis Energetske zajednice prati razvoj pravnog okvira Evropske unije i danas obuhvata njenu ključnu energetskeg legislativu u područjima električne energije, gasa, zaštite životne sredine, konkurencije, obnovljivih energetskeg resursa, energetskeg efikasnosti, nafte i statistike.

Acquis o električnoj energiji

- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010/EU od 23. septembra 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa,
- Direktiva 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i stavljanju van snage Direktive 2003/54/EZ,
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003.

Rok za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju Direktive 2009/72/EZ i Uredbe (EZ) br. 714/2009 iz 'Trećeg paketa' je 1. januar 2015. Izuzetno, rok za implementaciju člana 11. Direktive 2009/72/EZ je 1. januar 2017.

Acquis o gasu

- Direktiva 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i stavljanju van snage Direktive 2003/55/EZ,
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005.

Rok za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju Direktive 2009/73/EZ i Uredbe (EZ) br. 715/2009 iz 'Trećeg paketa' je 1. januar 2015. Izuzetno, rok za implementaciju člana 11. Direktive 2009/73/EZ je 1. januar 2017.

Acquis o sigurnosti snabdijevanja

- Direktiva 2005/89/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. januara 2006. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu,
- Direktiva Vijeća 2004/67/EZ od 26. aprila 2004. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja prirodnim gasom.

Acquis o zaštiti životne sredine

- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja) – samo Poglavlje III, Aneks V i član 72(3)-(4),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje,
- Direktiva Vijeća 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima i o izmjeni Direktive 93/12/EEZ,
- Direktiva Vijeća 85/337/EEZ od 27. juna 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, sa amandmanima od 3. marta 1997. (Direktiva 97/11/EZ) i Direktivom 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. maja 2003. o osiguravanju učešća javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš,
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o zaštiti ptica.

Acquis o zaštiti životne sredine se primjenjuje u onoj mjeri u kojoj ima utjecaja na mrežnu energiju. Rok za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju Direktive 2001/80/EEZ je 31. decembar 2017., a za Direktivu 2010/75/EU 1. januar 2018. U skladu sa članom 13. Ugovora, Ugovorne strane potvrđuju važnost Protokola iz Kyota i nastojat će da mu pristupe.

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak Tabele 8 sa prethodne stranice*

Acquis o konkurenciji

Nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu sa čl. 81., 82. i 87. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje javne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštivat će se odredbe Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, posebno člana 86. koje se odnose na javna preduzeća i preduzeća kojima su data posebna prava.

Acquis o obnovljivim energetskim resursima

- Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. aprila 2009. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju van snage direktivâ 2001/77/EZ i 2003/30/EZ,
- Direktiva 2003/30/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 8. maja 2003. o promociji korištenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva za prijevoz,
- Direktiva 2001/77/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 27. septembra 2001. o promociji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutrašnjem tržištu električne energije.

Rok za dostavu plana za implementaciju Direktivâ 2001/77/EZ i 2003/30/EZ bio je 1. juli 2007., a rok za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju Direktive 2009/28/EZ bio je 1. januar 2014.

Acquis o energetskej efikasnosti

- Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskej efikasnosti zgrada,
- Direktiva 2010/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o označavanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda vezanih s energijom uz pomoć oznaka i standardiziranih informacija o proizvodu,
- Direktiva 2006/32/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. aprila 2006. o energetskej efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama te o stavljanju van snage Direktive Vijeća 93/76/EEZ.

Rokovi za implementaciju navedenih direktiva variraju od decembra 2011. do januara 2017.

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. septembra 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata.

Rok za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju Direktive 2009/119/EZ je 1. januar 2023.

Acquis o statistici

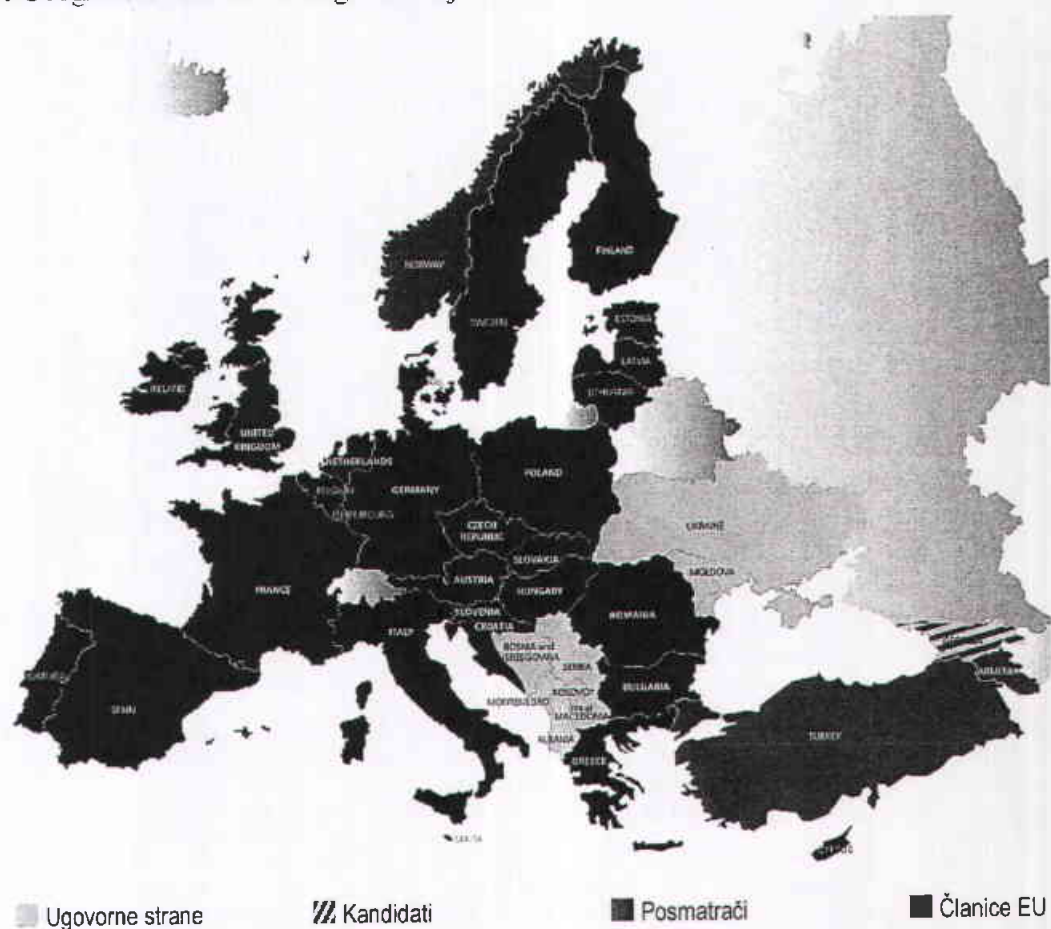
- Direktiva 2008/92/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o postupku Zajednice za poboljšanje transparentnosti cijena gasa i električne energije koje se zaračunavaju industrijskim krajnjim korisnicima,
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o energetskej statistici.

Prilikom definiranja *acquis*-a, Ministarsko vijeće vrši određena prilagodavanja propisa Evropske unije institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Ministarsko vijeće je usvojilo i nekoliko nezavisnih mjera koje se odnose na rješavanje sporova, uspostavu tzv. '8. regije' u cilju olakšavanja prekogranične trgovine električnom energijom, te mjere za koordinaciju sigurnosti snabdijevanja.

Napomena: Tekstovi propisa EU koji se navode u ovoj tabeli su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokom nivou, Regulatorni odbor, Forum za električnu energiju (Atinski forum), Forum za gas (Mariborski forum), Socijalni forum, Forum za naftu (sa sjedištem u Beogradu) i Sekretarijat.

Slika 15. Geografski obuhvat Energetske zajednice

Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo Energetske zajednice osigurava postizanje ciljeva utvrđenih Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice. Ministarsko vijeće čine po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Evropske unije.

Stalna grupa na visokom nivou (PHLG), koja okuplja više dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Evropske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Atini, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Evropsku uniju predstavlja Evropska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja učesnica iz EU, te jednog predstavnika Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne saradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta. Prema mišljenju Evropske komisije ovo nad-nacionalno regulatorno tijelo može postati model za druge dijelove svijeta.

Forumi Energetske zajednice, posvećeni električnoj energiji, gasu, nafti i socijalnim aspektima, okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih finansijskih institucija i dr.

Sekretarijat Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i zajedno sa Evropskom komisijom osigurava neophodnu saradnju i pruža podršku za rad drugih institucija. Sekretarijat je odgovoran za nadgledanje odgovarajuće provedbe obaveza Ugovornih strana i podnosi godišnji izvještaj o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Sekretarijat djeluje kao 'čuvar' Ugovora o uspostavi Energetske zajednice dok Evropska komisija ima ulogu generalnog koordinatora.

2014. je bila jedna od najdinamičnijih godina u historiji Energetske zajednice. Obilježili su je poremećaji snabdijevanja gasom zbog dramatičnih događaja u Ukrajini, koja je predsjedavala Energetskom zajednicom u 2014. godini, i tragične poplave koje su u Bosni i Hercegovini i Srbiji ugrozile proizvodnju i snabdijevanje električnom energijom hiljada ljudi. U većini zemalja vodile su se brojne aktivnosti u transpoziciji odredbi iz Trećeg energetskog paketa EU. Vođeni su intenzivni pregovori o pristupanju Gruzije Zajednici. Proteklu godinu obilježili su i uspješni pregovori o dugoročnim sporovima između operatora prijenosnog sistema Srbije i Kosova*, kao i Albanije i kompanije ČEZ, čime je ubrzan napredak navedenih zemalja u pristupanju EU.

Tokom proteklog perioda Energetska zajednica je uspostavila institucionalni okvir za saradnju, međusobnu podršku i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu saradnju u vezi energetskih pitanja. Međutim, uočavajući potrebu jačanja institucija i instrumenata potrebnih za postizanje ciljeva Energetske zajednice, njeno Ministarsko vijeće je uspostavilo posebnu Grupu na visokom nivou čiji je zadatak bio da načini nezavisnu procjenu adekvatnosti institucionalne postavke i radnih metoda Energetske zajednice za postizanje ciljeva iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice. U tom smislu tokom 2014. godine prezentiran je izvještaj *Energetska zajednica za budućnost* koji preporučuje donošenje dodatnih mjera za formiranje jedinstvenog evropskog tržišta energije, smanjenje investicionih rizika i povećanje finansijske podrške, jačanje provedbenih mjera, fleksibilniju strukturu članstva prilikom proširenja geografskog obuhvata, te povećanje transparentnosti jačanjem uloge civilnog društva i poslovnih subjekata u institucijama Energetske zajednice.

Identifikacija mogućih i izbor optimalnih opcija u implementaciji prijedloga za dalji razvoj Energetske zajednice bit će predmet javne rasprave i drugih planiranih aktivnosti Energetske zajednice u 2015. godini.

*g. Günther Oettinger
(Ginter Otinger),
EU komesar za energetska
pitanja: "Ključni faktor za
sigurnost snabdijevanja je
funkcionalno energetsko
tržište. Stoga treba da
osiguramo preduzimanje
najvećih napora da bi se
izvršila provedba Trećeg
energetskog paketa i
dovoljna ulaganja u
infrastrukturu uključujući
Projekte od interesa za
Energetsku zajednicu koji su
usvojeni prošle godine. Ovo
su ključni elementi za
podsticanje sigurnosti
snabdijevanja energijom."*

*Iz obraćanja na 12. sastanku
Ministarskog vijeća
Energetske zajednice,
Kijev, 23. septembra 2014.*

U protekloj godini, nakon godina rada na pravnim i regulatornim, tehničkim i organizacionim, te finansijskim pitanjima počeo je raditi *Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi* (SEE CAO). Ured je formalno uspostavljen 27. marta 2014. godine od strane sedam operatora prijenosnog sistema iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Kosova i Turske, a operativno je počeo djelovati 27. novembra 2014. godine kada su organizirane prve godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska. Podršku uspostavi Ureda dale su brojne međunarodne finansijske institucije, Sekretarijat Energetske zajednice, ECRB i drugi. Nakon godišnjih, uspješno su organizirane i prve mjesečne aukcije (17. decembra), a zatim i prve dnevne aukcije (30. decembra 2014. godine).

Tokom 2014. godine je nastavljen rad zajedničke Konkurencijske mreže Energetske zajednice i tijesna saradnja između konkurencijskih tijela, ali i njihova saradnja sa energetske regulatorima. Potvrđeno je da korištenje potencijala u provedbi zakonâ o konkurenciji daje dodatni podsticaj tržišnim reformama i ispunjavanju obaveza koje imaju Ugovorne strane.

Na sjednici održanoj u septembru 2014. godine, Ministarsko vijeće je donijelo preporuku kojom su Ugovorne strane pozvane da provedu Uredbu (EU) br. 347/2013 o smjernicama za trans-evropsku energetske infrastrukturu, uz najavu da će odluka kojom će njena provedba postati pravno obavezujuća biti donesena 2015. godine.

Prioriteti Energetske zajednice u 2015. godini, tokom koje će Albanija biti predsjedavajuća, bit će reforma Zajednice u skladu sa preporukama iz izvještaja *Energetska zajednica za budućnost*, dosljedna implementacija 'Trećeg paketa' u svim Ugovornim stranama, proširenje *acquis*-a, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice uredbama koje se odnose na sigurnost snabdjevanja gasom, energetske infrastrukturu, transparentnost tržišta električne energije, direktivama koje se odnose na energetske efikasnost, te prihvatanje i početak primjene prvog skupa mrežnih kodeksa EU.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskeg sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike sa članicama EU. Ipak, evidentno je da na različitim nivoima u BiH treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obaveza Bosne i Hercegovine rokovi su već prošli, a za značajan broj obaveza preostalo je relativno kratko vrijeme

(vidjeti tabelu 8). Na ovo ukazuju i slučajevi za rješavanje sporova koje je inicirao Sekretarijat Energetske zajednice:

- Slučaj ECS-1/10, pokrenut *Otvorenim pismom* 21. septembra 2010. godine odnosi se na državnu pomoć. Mada je februara 2012. godine donesen *Zakon o sistemu državne pomoći u BiH* i krajem iste godine uspostavljeno Vijeće za državnu pomoć, izostala je praktična implementacija. Sekretarijet Energetske zajednice najavljuje da će slučaj biti zatvoren kada Vijeće bude potpuno operativno.
- 20. januara 2011. godine u slučajevima ECS-1-6/11 upućena su *Otvorena pisma* Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji zbog neusvajanja metode za koordinirano upravljanje zagušenjima i procedura za alokaciju kapaciteta. Kako je *Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi* počeo operativno djelovati 27. novembra 2014. godine kada su organizirane prve godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska, Sekretarijat je za januar 2015. godine najavio zatvaranje slučajeva protiv BiH i Crne Gore.
- Slučaj ECS-8/11, pokrenut *Otvorenim pismom* 7. oktobra 2011. godine odnosi se na neispunjavanje obaveza koje BiH ima u donošenju odgovarajuće legislative u sektoru prirodnog gasa. Uzimajući u obzir odgovor Vijeća ministara BiH na otvoreno pismo, Sekretarijat je uputio *Obrazloženo mišljenje* 24. januara 2013. godine, i nakon novog odgovora podnio predmet Ministarskom vijeću na odlučivanje putem *Obrazloženog zahtjeva* 21. maja 2013. godine. Nedostatak regulatornog tijela na državnom nivou, izostanak uspostave odvojenog operatora transportnog sistema, nepostojanje adekvatnih mrežnih tarifa, neotvaranje tržišta, samo su neki od posebno podcrtanih nedostataka. Ministarsko vijeće Energetske zajednice je 23. septembra 2014. godine naglasilo dugotrajnost postojanja ozbiljnih propusta BiH u implementaciji obavezujućih direktiva EU i zadužilo Sekretarijat Energetske zajednice da pomogne pripremu potrebne legislative. Donošenje eventualnih sankcija je odgođeno za 2015. godinu, do kada BiH treba predstaviti svoj zakon o gasu usaglašen sa 'Trećim paketom'. Sekretarijat Energetske zajednice je 21. oktobra 2014. godine Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (u kopiji Ministarstvu vanjskih poslova BiH i entitetskim ministarstvima energije) dostavio *Nacrt zakona o transportu prirodnog gasa, regulatoru i internom tržištu u BiH*, koji je usaglašen sa 'Trećim paketom'. Ministarstvo nije pokrenulo aktivnosti na donošenju ovog zakona.
- 11. februara 2013. godine u slučajevima ECS-1-5/13 poslana su *Otvorena pisma* Albaniji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Srbiji i Ukrajini zbog izostanka transpozicije i

implementacije obaveza koje se odnose na smanjenje emisije sumpordioksida (SO₂) pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.

- Slučaj ECS-1/14, pokrenut *Otvorenim pismom* 3. marta 2014. godine odnosi se na neispunjavanje obaveza koje BiH ima u transpoziciji i implementaciji Direktive 2006/32/EZ o energetske efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama. Rok za transpoziciju i implementaciju ove direktive istekao je krajem 2011. godine.
- 11. februara 2014. godine u slučajevima ECS-3-7/14 upućena su *Otvorena pisma* Albaniji, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Crnoj Gori i Ukrajini zbog nepoštivanja *acquis-a* Energetske zajednice u oblasti obnovljive energije, odnosno zbog neusvajanja nacionalnog akcijskog plana za obnovljivu energiju, za što je rok istekao 30. juna 2013. godine. Kako je Ukrajina 1. oktobra 2014. godine usvojila svoj nacionalni plan i dostavila ga Sekretarijatu, slučaj protiv nje je zatvoren 6. novembra 2014. godine.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu saradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koje su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Evropske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice, koji je uspostavljen 11. decembra 2006. godine u Atini. Sve od tada DERK aktivno učestvuje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji Regulatorne komisije u ECRB-u posebno doprinosi mr. sc. Edin Zametica, savjetnik Komisije, koji od 2007. godine predsjedava Radnom grupom za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta.

Tokom 2014. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za promociju investicija u mreže, tretmana interkonektora između Ugovornih strana Energetske zajednice i članica Evropske unije, te razvoja nezavisnosti regulatora. Zajedničke aktivnosti koje je ranije imao sa Agencijom za saradnju energetskih regulatora (ACER) i Vijećem evropskih energetskih regulatora (CEER), u protekloj godini ECRB je proširio i na Asocijaciju mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz radne grupe, uz podršku odgovarajućeg odjela Sekretarijata Energetske zajednice.

Radna grupa za električnu energiju (EWG) je tokom 2014. godine bila posvećena razvoju veleprodajnog tržišta, koristeći pri tom *Regionalni akcijski plan za otvaranje veleprodajnog tržišta u jugoistočnoj Evropi*, koji je rezultat zajedničkog rada PHLG, ECRB i ENTSO-E. Stoga je Grupa bila usmjerena na uspostavljanje jedinstvenog mehanizma alokacije prekograničnih prijenosnih kapaciteta, uspostavljanje mehanizma uravnoteženja, pitanja otvaranja, dizajna i nadzora tržišta, uključujući tržište za dan unaprijed i unutardnevno tržište.

Operativno organizirajući svoj rad uspostavljanjem podgrupa, EWG je pripremila nekoliko dokumenata, izvještaja i uporednih analiza, među kojima poseban značaj imaju *Preporuke ECRB-a o Aukcijskim pravilima SEE CAO*, *Preporuke ECRB-u o poziciji za implementaciju mrežnih pravila EU*, *Smjernice za regulatorni nadzor tržišta*, razvoj Simulatora spajanja tržišta, te kvartalni izvještaji o napretku u 8. regiji.

Radna grupa za gas (GWG) posvećena je razvoju tržišta gasa u regiji, koje je manje razvijeno od tržišta električne energije. Svega nekoliko zemalja ima razvijeno tržište, dok se u ostalim gas koristi u ograničenom obimu ili nikako.

Nedostatak gasne infrastrukture, uključujući i nedostatak interkonekcija između Ugovornih strana, i dalje je prepreka u stvaranju regionalnog tržišta. Omogućavanje i podrška potrebnim investicijama je u domenu odgovornosti nacionalne legislative i regulatorne prakse, ali izgradnja gasne infrastrukture poziva na zajednički regulatorni pristup u regiji. U tom smislu su i tokom 2014. godine nastavljene aktivnosti u funkciji razvoja gasne infrastrukture. Problematika skladištenja i uravnoteženja u transportnim gasnim mrežama bila je predmet nekoliko radionica.

GWG je bio fokusiran i na poređenje iskustava zemalja sa uređenim tržištem gasa, a posebna pažnja posvećena je kvalitetu gasa i aktivnostima koje Agencija za saradnju energetske regulatora (ACER) i Evropska mreža operatora transportnog sistema za gas (ENTSO-G) vode u pripremi okvirnih smjernica i mrežnih pravila EU o interoperabilnosti, alokaciji kapaciteta i uravnoteženju u gasnim mrežama.

Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta (CRM WG) trajno je posvećena razvoju mehanizama za zaštitu kupaca koji ne sprečavaju proces liberalizacije i razvoja konkurencije na tržištu energije. Grupa daje doprinos brojnim aktivnostima Energetske zajednice, a posebno onim u zaštiti ranjivih kupaca.

Tokom 2014. godine CRM WG je dala značajan doprinos razvoju regulatornog okvira koji se postepeno prilagođava i

potrebama kupaca. Završen je pregled praksi u domenu ugovora, i objavljen *Izveštaj o ugovorima koje zaključuju kupci energije*. Pripremljena je i objavljena *Analiza funkcioniranja i razvoja maloprodajnih tržišta električne energije i gasa u Energetskoj zajednici*. Nastavljene su aktivnosti na zaštiti i edukaciji kupaca, te su u tom smislu, pripremljene preporuke regulatorima o mogućim načinima informiranja kupaca, data podrška javnoj kampanji u funkciji potpunog otvaranja tržišta energije od 1. januara 2015. godine, i organiziran zajednički seminar sa CEER-om. Saradnja ECRB-a sa Vijećem evropskih energetskih regulatora bit će nastavljena i kroz učešće u izradi Šeste CEER-ove uporedne analize kvaliteta snabdijevanja električnom energijom.

4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (eng. *Energy Regulators Regional Association – ERRA*) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju prije svega iz regije Centralne Evrope i Evroazije. ERRA ima 24 punopravne članice, kao i pet pridruženih članica iz regije. U radu ERRA-e djeluje i sedam dodatnih pridruženih članica van regije uključujući Nacionalnu asocijaciju regulatora SAD (eng. *National Association of Regulatory Utility Commissioners – NARUC*), te regulatorna tijela odnosno asocijacije iz Afrike i Azije (slika 16).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. maja 2004. godine. Na Generalnoj skupštini u maju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Predstavnici DERK-a aktivno učestvuju u radu Generalne skupštine, Investicijske konferencije i Predsjedništva ERRA-e, u čiji sastav je marta 2014. godine na dvogodišnji mandatni period izabran Mirsad Salkić, član DERK-a. Zapažen je angažman predstavnika Državne regulatorne komisije i u radu stalnih komiteta i radnih grupa, od kojih se izdvajaju Stalni komitet za tarife i cijene, i Stalni komitet za licence i konkurenciju, u kojem Saša Šćekić, rukovodilac Sektora za licence i tehničke poslove, kao predsjedavajući od 2010. godine posebno doprinosi

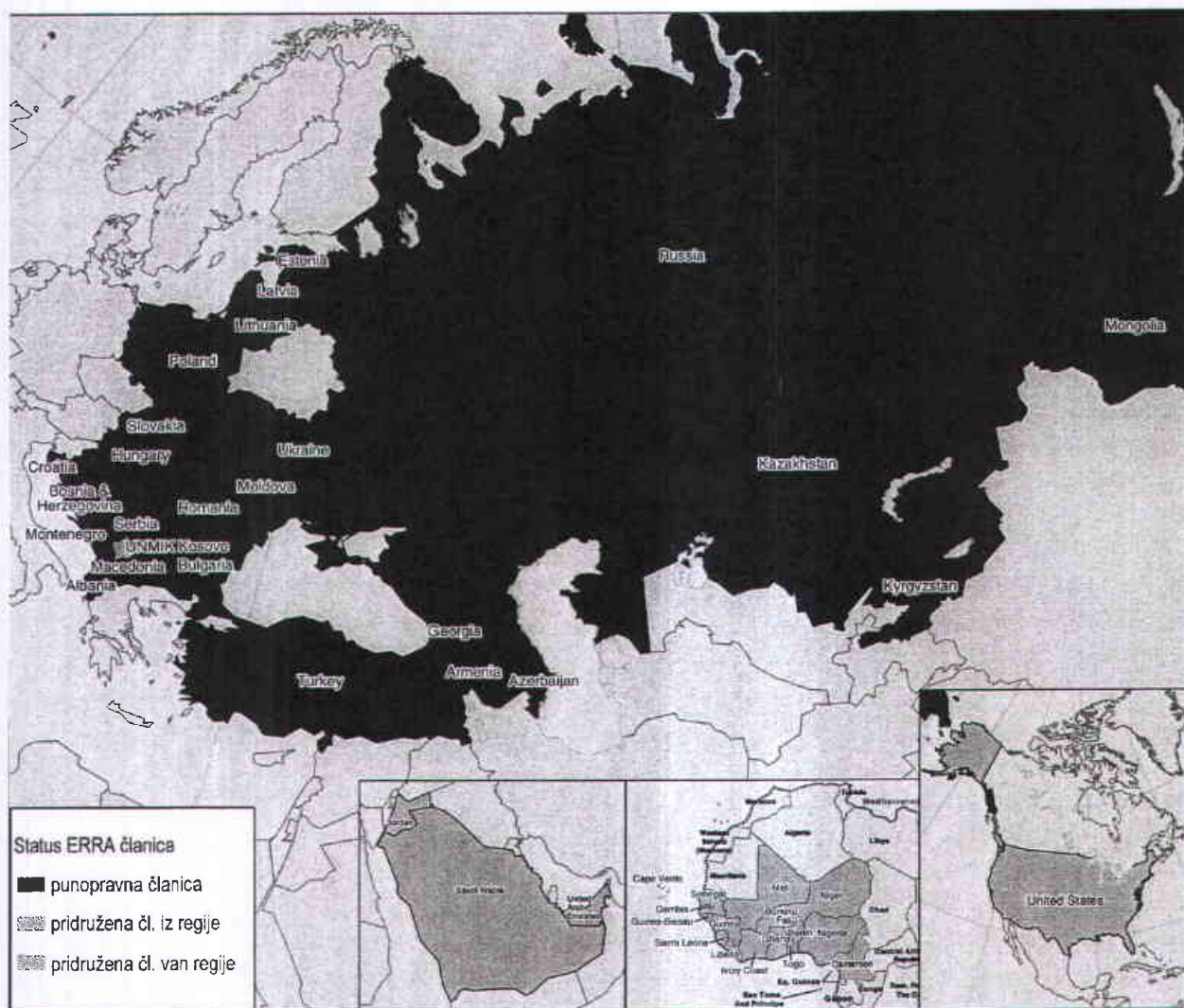

afirmaciji Regulatorne komisije. Tokom 2014. godine Radna grupa za pravnu regulativu je okončala svoj rad, a formirana je Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta.

U institucijama ERRA-e su u protekloj godini obrađivane brojne teme, među kojima se posebno izdvajaju struktura i operativni modeli veleprodajnih tržišta, otvaranje maloprodajnog tržišta, pristup mreži i mrežne tarife, regulirane i tržišne cijene u procesu liberalizacije, regulatorne mjere u funkciji investiranja, efikasnost distributivnih kompanija, prekogranična trgovina kapacitetima i njen utjecaj na interno tržište energije u EU, obnovljivi izvori, postupanja po žalbama, upravljanje sporovima, identifikacija i podrška ranjivih kupaca itd.

Pored aktivnog rada u tijelima ERRA-e, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu članice ove regionalne asocijacije pružanjem relevantnih informacija o energetskom sektoru i regulatornoj praksi Bosne i Hercegovine.

Slika 16. Članstvo u ERRA-i

4.3 Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetske regulatora (MEDREG) je započela sa radom u maju 2006. godine kao dobrovoljna radna grupa osnovana radi uspostavljanja saradnje između energetske regulatora mediteranskih zemalja da bi postala stalna regionalna organizacija osnovana u Rimu u novembru 2007. godine.

MEDREG je asocijacija koja okuplja regulatore u cilju unapređenja jasnog, stabilnog i usklađenog regulatornog okvira kroz stalnu saradnju zemalja sjeverne, južne i istočne obale Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libije, Malte, Maroka, Palestinske uprave, Portugala, Slovenije, Španije, Tunisa i Turske.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu koja se sastaje dva puta godišnje i pet radnih grupa: (1) za institucionalna pitanja, (2) za električnu energiju, (3) za gas i (4) za okoliš, obnovljive izvore energije i energetske efikasnost. Od juna 2015. godine, zbog povećanog interesa za ovu problematiku, peta grupa postaje Radna grupa za problematiku kupaca, koja je od septembra 2012. godine do tada djelovala kao grupa sa posebnim zadatkom. Sekretarijat u Milanu kao dio MEDREG-ove strukture provodi strategiju Generalne skupštine jačajući odgovornost MEDREG-a i institucionalnu saradnju u energetske sektoru Mediterana. Osim toga, Sekretarijat daje snažan podsticaj razmjeni informacija među članicama kroz posebnu grupu za komunikaciju koja promovira misiju Asocijacije u svakoj državi članici.

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira Mediterana radi omogućavanja investicija u energetske infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. Stoga, MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvještaje sa preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije.

MEDREG-ove aktivnosti imaju podršku svih regulatornih tijela zemalja članica, a od 2007. godine Evropske unije i Vijeća evropskih energetske regulatora (CEER). MEDREG je 2012. godine priznat od Odbora za industriju, istraživanje i energiju (ITRE) Evropskog parlamenta kao referentna institucija za reguliranje energije u Mediteranu, dok se Evropska komisija u više navrata pozivala na MEDREG kao na ključnog aktera za saradnju u sektoru energije i relevantnog učesnika u procesu uspostavljanja Mediteranske energetske zajednice. 2014. godine MEDREG je usvojio svoju sveobuhvatnu strategiju od 2020. do 2030. godine.

*g. Michel Thiollière
(Mišel Tiolier),
predsjednik MEDREG-a:
"MEDREG je učinio
značajan korak naprijed u
postavljanju temelja za naš
budući rad. Razvijamo
ambicioznu i konkretnu
strategiju koja je usmjerena
na pouzdan institucionalni
regulatorni okvir, stvaranje
optimalnih uvjeta za
infrastrukturna ulaganja,
jačanje regionalne saradnje i
podršku konkurentnim i
transparentnim tržištima
električne energije i gasa.
Svi ovi dugoročni ciljevi će
pomoći u jačanju zaštite
kupaca."*

*Iz obraćanja na
17. Generalnoj skupštini
MEDREG-a,
povodom pripreme
Strategije 2020. – 2030.
Aman, 4. juna 2014.*

Predstavnici DERK-a neposredno učestvuju u radu Generalne skupštine, a u aktivnostima radnih grupa upotrebom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara na nacрте dokumenata. Tokom 2014. godine dostavljeni su relevantni podaci o tržištu električne energije, o transparentnosti u gasnom sektoru, regulatornim principima i praksi, te ažurirane informacije u funkciji uporednih analiza. Afirmaciji Regulatorne komisije u okviru MEDREG-a poseban doprinos dao je Almir Imamović, rukovodilac Sektora za tarife i tržišta, koji je u prethodnom periodu od dvije godine, do novembra 2014. godine bio dopredsjedavajući Radne grupe za električnu energiju.

Kao rezultat pojačane MEDREG-ove institucionalne saradnje sa međunarodnim organizacijama, regionalnim i međunarodnim asocijacijama, u 2014. godini je održan prvi okrugli sto između ECRB-a i MEDREG-a u Atini, Grčka sa fokusom na unapređenje investicija i zaštiti kupaca. Dvije regionalne asocijacije regulatora su u Milanu, Italija, održale i prvu zajedničku radionicu o reguliranju prirodnog gasa, posvećenu sveobuhvatnoj diskusiji o tarifama, standardima za pružanje javnih usluga i pristupu treće strane tržištu gasa.

4.4 Međunarodna konfederacija energetskih regulatora – ICER

Međunarodna konfederacija energetskih regulatora (ICER), osnovana u oktobru 2009. godine, je dobrovoljni okvir za saradnju energetskih regulatora na svjetskom nivou. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

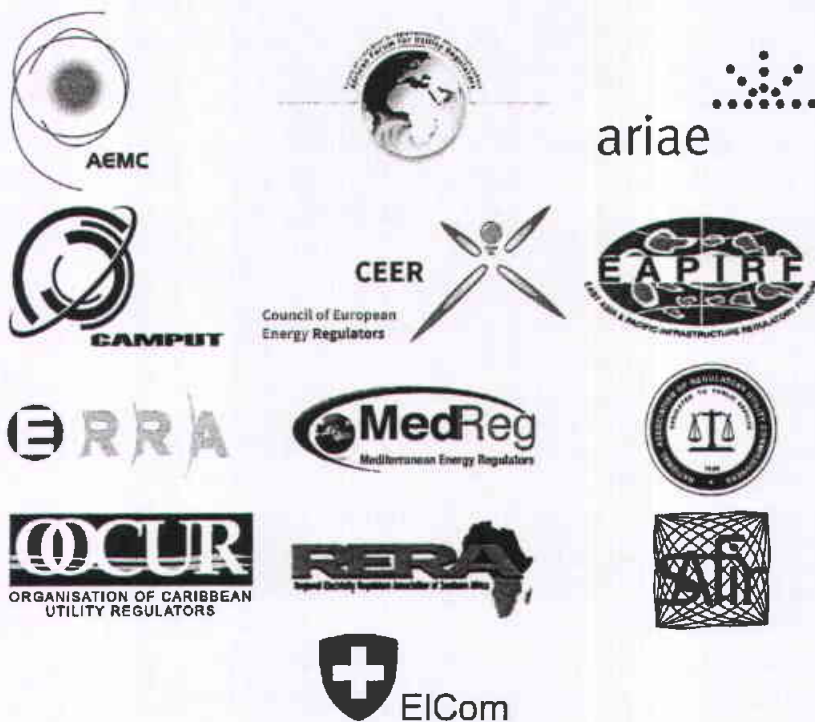
Preko 250 regulatornih tijela sa šest kontinenata, putem 11 regionalnih regulatornih asocijacija i dva nacionalna energetska regulatorna tijela (slika 17) ostvaruju članstvo u ICER-u i učestvuje u njegovom radu. DERK je članica ICER-a putem ERRA-e i MEDREG-a.

ICER-ove aktivnosti se koncentriraju na četiri ključne oblasti: (i) pouzdanost i sigurnost snabdijevanja, (ii) uloga regulatora u pronalaženju odgovora na klimatske promjene, (iii) konkurentnost i priuštivost, i (iv) nezavisnost, ovlaštenja, odgovornosti, najbolje prakse i obuka regulatora. U periodu od 2012. do 2015. godine ICER djeluje kroz svoje virtuelne radne grupe: VWG1 – otvaranje i integracija regionalnih tržišta, VWG2 – tehnološke promjene i obnovljivi izvori energije, VWG3 – pitanja kupaca i VWG4 – dobre regulatorne prakse. Time se nastavlja nastojanje

Slika 17. Članice ICER-a

ICER-a da izgradi čvrste veze između regionalnih regulatornih asocijacija širom svijeta.

Aktuelni rezultati ove globalne saradnje energetske regulatora su predstavljeni kroz šest informativnih dokumenata, osam analiza slučajeva i izvještaja o najboljim praksama, uključujući međunarodne analize slučajeva o: (1) garantiranju pouzdanosti i sigurnosti snabdijevanja, (2) obnovljivoj energiji i distribuiranoj proizvodnji, (3) inteligentnim brojljima i (4) konkurentnosti i problematici priuštivosti.

ICER nastavlja svoje aktivnosti na inicijativi pod nazivom *Žene u oblasti energije* koju je započeo u oktobru 2013. godine. Cilj ove globalne inicijative energetske regulatora je podrška napretku žena u oblasti energije kroz praktične instrumente.

DERK aktivno prati ICER-ove aktivnosti i pruža podršku na razne načine, uključujući dostavu odgovora po različitim aktivnostima i upitnicima, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u oblastima od interesa za rad regulatora.

Kroz svoju Virtuelnu radnu grupu za obrazovanje i najbolje prakse, ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje ICER-ove Hronike, kao sredstvo za daljnu promociju svojih ciljeva u smislu jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada mr.sc. Edin Zametica, savjetnik Komisije, kao član Uredničkog odbora doprinosi kvalitetu ovog stručnog časopisa.

ICER-ova Hronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz

regulatorne problematike. Pokrenula ju je VWG4 kao sredstvo za daljnu promociju ICER-ovih ciljeva u smislu jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja.

***

U maju 2012. godine, ICER i Međunarodna mreža energetske regulatora (IERN) - internet platforma koja je uspostavljena 2003. godine od strane Drugog Svjetskog energetske regulatornog foruma - ujedinili su se u jedinstvenu organizaciju pod okriljem ICER-a. IERN i njegova baza podataka su sada dio šireg ICER-ovog okvira.

54

5. REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ

Finansijska sredstva za rad i realizaciju svojih aktivnosti DERK obezbjeđuje na način određen *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*. Osnovni prihod predstavlja regulatorna naknada koju plaćaju vlasnici licenci za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema, distribucije i snabdijevanja nekvalificiranih kupaca, te međunarodne trgovine električnom energijom. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za višak prihoda nad rashodima se umanjuju obaveze za plaćanje regulatorne naknade u idućem periodu. Na ovaj način su svi ostvareni prihodi usmjereni isključivo na podmirenje osnovnih, detaljno planiranih troškova.

Finansijsko poslovanje DERK-a uglavnom pokriva sljedeća područja:

- nastanak i podmirenje finansijskih obaveza za potrebe definirane u odobrenom finansijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- praćenje realizacije finansijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog finansijskog plana,
- priprema finansijskog plana za iduću godinu,
- unutarnje finansijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka,
- finansijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka su finansijski izvještaji kojima su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine. Prema obavezama iz zakona po kojem je i osnovan, DERK je dužan svake godine omogućiti reviziju svojih finansijskih izvještaja s ciljem nezavisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka sa važećim propisima.

Na osnovu objavljenog javnog poziva za obavljanje usluga revizije, u toku 2014. godine reviziju finansijskih izvještaja DERK-a prethodne godine je vršilo društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting REVIFORM d.o.o. Sarajevo.

Obavljena revizija je osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvještaja u cjelini, podrazumijevala i istovremenu ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena rukovodstva DERK-a.

Prema mišljenju nezavisnog revizora prezentacija finansijskih izvještaja, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja,

“Po našem mišljenju, finansijski izvještaji prikazuju objektivno, u svim materijalno značajnim stavkama, finansijski položaj Državne regulatorne komisije za električnu energiju na dan 31. decembra 2013. godine, te rezultate njegovog poslovanja i promjene u novčanom toku za godinu koja je tada završila u skladu s Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.”

(REVIFORM, 28. marta 2014.)

objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem DERK je zadržao najvišu revizijsku ocjenu usklađenosti finansijskih izvještaja sa međunarodno važećim standardima, zakonskim propisima, principima i politikama, kao i iskazanih rezultata poslovanja koji su u ranijim periodima revidirani i od strane Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

U tom pravcu je nastavljeno i konstantno poboljšavanje sistema finansijskog upravljanja i interne kontrole koji obezbjeđuju dobro organiziran i efikasan rad uz istovremenu prevenciju ili identifikaciju mogućih grešaka radi zaštite imovine od bilo kakvih gubitaka uzrokovanih nepažnjom ili lošim upravljanjem. Iz tog razloga se bezrezervno provodi svako zapažanje revizora koje vodi ka unapređenju poslovanja i povećanju uspješnosti i odgovornosti.

Vodeći se opredjeljenjem i principima objektivnosti i javnosti u radu i u cilju pružanja informacija o svom finansijskom položaju i rezultatima poslovanja zainteresiranim licima i široj javnosti, DERK svake godine objavljuje revidirane godišnje finansijske izvještaje. Revidirani finansijski izvještaji za 2013. godinu su objavljeni u "Službenom glasniku BiH", broj 41/14 i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2015. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštivanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2015. godini zadržati kontinuitet saradnje sa Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno sa Komisijom za saobraćaj i komunikacije Predstavničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*.

Svi dosada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2015. godini u odnosima sa Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i sa drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnom nivou, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih nivoa odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju će nastaviti saradivati sa Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetskom sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- razvoj i primjena novog načina pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH,

- stvaranje većeg stepena integracije domaćeg tržišta električne energije, s posebnim fokusom na efikasno funkcioniranje maloprodajnog i veleprodajnog tržišta,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obaveza u vezi sa regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2016. – 2025. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za naredni desetogodišnji period, kao i Plana investicija Elektroprijenosa BiH,*
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- praćenje aktivnosti na pripremi mrežnih kodeksa EU,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi,
- socijalni aspekt u domenu regulatorne prakse, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj puni doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja u idućem periodu.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obavezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati nove propise Evropske unije o internom energetsom tržištu ('Treći paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom sa drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i efikasna koordinacija među tijelima koja učestvuju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na evropskim direktivama i pravilima o unutrašnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira aktivno učešće u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu sa pravnom tečevinom EU, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u *Izveštaju Evropske komisije o napretku BiH u 2014. godini.*

DERK će također participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor Bosne i Hercegovine, odnosno koje navodi *Izveštaj o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*.

U 2015. godini nastavlja se projekat Agencije za međunarodnu saradnju SAD (USAID) kroz koji se razvija partnerski odnos bosanskohercegovačkih energetske regulatora sa Nacionalnom asocijacijom regulatora SAD (NARUC) i više regulatornih komisija iz njenog sastava, pri čemu je Regulatorno tijelo iz Ohaja (eng. *Public Utilities Commission of Ohio* – PUCO) vodeća komisija.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju pratit će realizaciju novog višegodišnjeg projekta USAID-a *Investiranje u sektor energije* (EIA) koji je pokrenut krajem 2014. godine i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su funkciji rada regulatora.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam učestvuje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice (uključujući Radnu grupu za električnu energiju, Radnu grupu za gas i Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- ERRA – Regionalna asocijacija energetske regulatora (uključujući Stalni komitet za licence i konkurenciju, Stalni komitet za tarife i cijene i Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetske regulatora (uključujući Radne grupe za institucionalna pitanja; za električnu energiju; za gas; za problematiku kupaca, te za okoliš, obnovljive izvore i energetske efikasnost),
- ICER – Međunarodna konfederacija energetske regulatora (uključujući Šesti Svjetski energetske regulatorni forum, koji se održava svake treće godine).

DERK će također nastaviti praćenje rada Vijeća evropskih energetske regulatora (CEER) i Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica M. Jovanovića 4/II.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine*(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)***Osnovni podaci o instaliranim kapacitetima proizvodnih objekata**

Ukupan instalirani kapacitet proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 3.988,58 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.048,60 MW, a u termoelektranama 1.765 MW. Instalirani kapacitet malih hidroelektrana, vjetro i solarnih elektrana u BiH je 83,75 MW, dok je 91,23 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)	Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
Trebinje I	2×54+1×63	171	TUZLA	715	635
Trebinje II	8	8	G3	100	85
Dubrovnik (BiH+Hr.)	2×108	216	G4	200	182
Čapljina	2×210	420	G5	200	180
Rama	2×80	160	G6	215	188
Jablanica	6×30	180			
Grabovica	2×57	114	KAKANJ	450	398
Salakovac	3×70	210	G5	110	100
Mostar	3×24	72	G6	110	90
Mostarsko blato	2×30	60	G7	230	208
Peć-Mlini	2×15	30			
Jajce I	2×30	60	GACKO	300	276
Jajce II	3×10	30			
Bočac	2×55	110	UGLJEVIK	300	279
Višegrad	3×105	315			

Osnovni podaci o prijenosnom sistemu

<i>dalekovodi</i>		<i>interkonekcije</i>	
Nazivni napon dalekovoda	Dužina (km)	Nazivni napon dalekovoda	Broj interkonektora
400 kV	864,73	400 kV	4
220 kV	1.524,80	220 kV	10
110 kV	3.888,63	110 kV	22
110 kV - kablovski vod	31,78	<i>Ukupno</i>	36

<i>trafostanice</i>			<i>transformatori</i>		
Vrsta trafostanice	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)	Prijenosni odnos transformatora	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	9	6.090,5	TR 400/x kV	14	4.900,0
TS 220/x kV	8	1.423,0	TR 220/x kV	14	2.100,0
TS 110/x kV	128	4.855,0	TR 110/x kV	222	5.376,5

62

PRILOG B: Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

	(GWh)				
2014. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.542,61	2.522,09	1.755,81		5.820,52
Proizvodnja u termoelektranama	5.786,99	3.133,66			8.920,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	188,97	82,39	17,31		288,67
Proizvodnja	7.518,57	5.738,14	1.773,12		15.029,84
Distributivna potrošnja	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65	9.481,01
Gubici prijenosa					304,46
Veliki kupci	442,76	155,87	1.811,57*		2.410,20
Vlastita potrošnja elektrana		14,12			14,12
Potrošnja	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65	12.209,79
* Uključujući i 755,93 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci					
2013. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Proizvodnja u termoelektranama	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	150,59	73,98	14,71		239,28
Proizvodnja	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Distributivna potrošnja	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Gubici prijenosa					343,10
Veliki kupci	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Vlastita potrošnja elektrana		13,26	8,74		22,00
Potrošnja	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64
* Uključujući i 884,94 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					
2012. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Proizvodnja u termoelektranama	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	115,40	43,04	7,89		166,33
Proizvodnja	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Distributivna potrošnja	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Gubici prijenosa					308,14
Veliki kupci	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,62	67,26		80,88
Potrošnja	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24
* Uključujući i 910,54 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					
2011. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Proizvodnja u termoelektranama	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	100,82	28,61	6,60		136,04
Proizvodnja	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Distributivna potrošnja	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Gubici prijenosa					324,17
Veliki kupci	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Vlastita potrošnja elektrana		14,23	21,22		35,45
Potrošnja	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57
* Uključujući i 876,00 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac					
2010. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	2.094,61	3.246,91	2.604,67		7.946,20
Proizvodnja u termoelektranama	5.012,79	2.856,00			7.868,80
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	182,77	62,11	8,54		253,41
Proizvodnja	7.290,17	6.165,02	2.613,21		16.068,40
Distributivna potrošnja	4.232,92	3.522,19	1.367,75	277,35	9.400,21
Gubici prijenosa					337,95
Veliki kupci	371,43	110,26	2.030,80*		2.512,49
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		12,96	2,21		15,17
Potrošnja	4.604,35	3.645,41	3.400,76	277,35	12.265,82
*Uključujući i 1068,48 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci					

64

PRILOG C: Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine sa operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i distributivnim područjima elektroprivreda (decembar 2014. godine)

